

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA
DRUŠTVA SLOVENSKI DOM ZAGREB

DECEMBER 2020
ŠTEVILKA 74
ISSN 1331 - 548X

OBLETNICA

90 let Mešanega pevskega zbora Slovenski dom Zagreb

ZGODOVINSKE OSEBNOSTI

Adam Bohorič, Ljudevit Tomšič

INTERVJUJI

Helena Pirnat Dragičević, Bojan Vidmar, Simona Gotal

RAZISKAVA

Slovenke na Hrvaškem

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Zbogom neleto 2020! Dobrodošlo leto 2021?
- 4 90 let pevskega zbora Slovenskega doma brez praznovanja
- 4 Zborovskih srečanj ni, a stiki niso prekinjeni
- 5 Božična izložba kreativne radionice Šopek
- 5 Šopkovec: „Teško nam je, a nismo obupale“
- 6 Bo Prvi petek zamrl? Upajmo, da ne!
- 7 Stike ohranjamo po telefonu in pošti
- 8 Duhovna sekcija in MePZ AMS
- 8 Salon miniaturnih brez obiskovalcev
- 9 O nastanku našega simbola z avtorjem Petrom Škrležem

SLOVENC NA HRVAŠKEM

- 10 Dejavnosti Zveze od oktobra do decembra
- 10 13. Mednarodna likovna kolonija
- 10 Nikoli ne veš, ali me štekaš?
- 11 Slovenke so pogosteje migrirale kot Slovenci
- 11 Fotografska razstava Vjekoslave Vörös Cvetje in sadje
- 12 Praznovanje 15. obletnice ustanovitve društva
- 12 Darilyna razstava slovenskih knjig
- 13 Pester kulturni oktober 2020 v Istri
- 13 Knjiga PILOK v elektronski obliki
- 14 Jesen v Bazovici za otroke
- 14 Slovenski zajtrk tudi v Splitu
- 15 O prihodnosti slovenstva, ohranjanju identitete in jezika
- 15 Svet Evrope za večjo promocijo manjšinskih jezikov

POGOVARJALI SMO SE

- 16 Z otroki se je treba pogovarjati, spoštovanja drugačnosti in strpnosti jih moramo naučiti

NOVICE OD TU IN TAM

- 18 Dogodek, ki je pomenil uresničitev sanj
- 19 Zatišje pred viharjem?

MATERINŠČINA

- 20 Knjige so spet na svojem mestu
- 20 Išče se slovenska beseda leta
- 21 V družinah slovenščina le še priložnostno
- 21 Pouk slovenskega jezika obogaten s slovenskimi filmi
- 22 Hrvatom se zdi, da je slovenščina enostavna, pa hitro ugotovijo, da ni
- 23 Majhni otroci so najbolj dojemljivi za učenje jezikov
- 24 Pouk slovenščine na daljavo
- 24 Med zbirko knjižničnega gradiva Slovencev na tujem tudi „D fond“
- 25 Do slovenskih e-knjig v nekaj korakih (klikih)

POGOVARJALI SMO SE

- 26 Bojan Vidmar, Mozaik knjiga: „Prihodnje leto 120 novih naslovov“

KULTURNA OBZORJA

- 28 Po spominski plošči Iztoka Puca še doprsni kip Bojana Stupice

NOVICE OD TU IN TAM

- 29 Covid pretrgal tudi kulturne vezi
- 29 18 let SLO CRO Poslovnega kluba

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 30 Ljudevit Tomšič, belokranjski pisatelj in pedagog v Zagrebu
- 31 Slovenski protestant, šolnik in slovníčar
- 32 Nacionalne manjine u Domovinskom ratu

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 34 V uspehih hrvaškega smučarja tudi slovenski pridih
- 34 V letu 2020 smo se spomnili kar nekaj okroglih obletnic rojstev ali smrti znamenitih Slovencev
- 35 Slastne kocke iz posušenih ostankov
- 35 Modre misli

POLITIČNA SVETOVALNICA

- 36 Razglasi mi cono

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
in **Svet slovenske nacionalne manjšine**
Mesta Zagreb
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za**
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Maria Bahun, Stanka Herak,
Polona Jurinić, Irena Pavlović,
Darko Šonc, Marjeta Trkman Kravar,
Tanja Borčić Bernard.

Urednica:
Agata Klinar Medaković

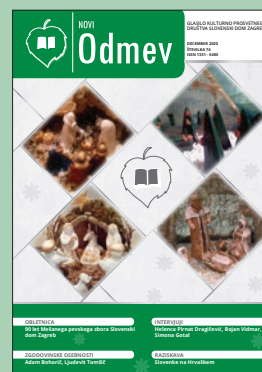
Pregled, priprava in oprema besedil:
Drago Balažič

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in
hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci-zagreb.hr

Adventni motivi izdelkov
ustvarjalne delavnice
Šopek.

Zbogom neleto 2020! Dobrodošlo leto 2021?

Drage rojakinje, dragi rojaki, spoštovani bralke in bralci. Ko boste brali te vrstice bo leto 2020 najbrž že za nami. Leto, ki bi mu nekateri, kot lahko preberete v rubriki o jezikovnih drobtincah, nadeli naziv "neleto". Neleto, ker je prineslo celo kopico težav. Gotovo se je marsikomu tudi v letu 2020 zgodilo kaj lepega, no vsaj upamo, da je tako, a na splošno je to bilo leto, ki se ga bomo težko spominjali po čem dobrem. Novi koronavirus, ki se je pojavil pred natančno letom dni, je zamajal svet, spremenil način življenja, mnogim ljudem vzel delo in jih pahnil v brezup, predvsem pa je v črno zavil mnoge družine. Ob vsem tem je prebivalce Zagreba in okolice na začetku epidemije prizadel še potres in mnoge prisilil, da so morali vsaj začasno zapustiti svoje domove.

Tudi naši člani in slovenska skupnost v Zagrebu in Hrvaškem na lastni koži doživljamo in čutimo posledice pandemije. Društveno življenje je skoraj povsem zamrlo in, kot lahko preberete v mnogih izjavah in zapisih v tej številki, so sicer nujni ukrepi proti širjenju tega virusa močno posegli v naše navade, naše delovanje in socialno življenje. Večina dejavnosti miruje, tradicionalnih in priložnostnih prireditev ni, naši lepi prostori, sicer tudi poškodovani med potresom, bolj kot ne samevajo. In tako je tudi v drugih slovenskih društvih. Nekaj malega dogodkov je bilo v poletnih in zgodnje jesenskem času, a vsega skupaj ni za eno stran našega glasila. Poleg tega je že kar nekaj časa praktično nemogoče prehajanje meje, tako da so prekinjeni tudi stiki s sorodniki, prijatelji in znanci v matični domovini, izletov in skupinskih potovanj naših članov v Slovenijo pa že od začetka leta 2020 sploh ni.

Glede na zapisano ni čudno, da v zadnji številki Novega odmeva bolj kot poročila o dejavnostih našega društva in njegovih sekcij, dogodkih v Slovenskem domu Zagreb ter delovanju drugih slovenskih organizacij in društev, prevladujejo pričevanja in po-

govori z zanimivimi rojaki ali posamezniki, ki so kakorkoli povezani z našim društvom in Slovenci na Hrvaškem. Morda vas bodo k branju pritegnili tudi prispevki o raziskovanju položaja slovenskih žensk na Hrvaškem, pa aktualna politična dogajanja med Zagrebom in Ljubljano ali zapisa o Adamu Bohoriču, katerega 500. obletnice rojstva smo se spomnili lani in Ljudevitu Tomšiču, slovensko-hrvaškemu novinarju, pedagogu in literatu. Ali kaj drugega, vsekakor pa upamo, da boste na teh straneh našli kaj zanimivega.

Kdaj bomo dočakali Novi odmev, ki bo spet bolj poln poročil o naših dejavnostih, društvenih dogodkih in druženjih? Morda že v letu 2021? Običajno je ob prehodu v novo leto to sicer fraza, ampak tokrat res upamo in želimo, da »po novem letu boljše bo«. Upe polagamo v uspešnost cepiv proti virusu SARS-CoV-2. Želimo si, da bi prevladala modrost. Najprej pri tistih, ki odločajo. Da bodo znali argumentirano zagovarjati in prepričati čim več ljudi, da je cepljenje rešitev ter da bodo uspeli ustrezno in učinkovito izpeljati ta velik in zahteven podvig. Potem pa tudi pri ljudeh, da bodo bolj kot raznim »vsevedom«, ki na družbenih omrežjih širijo teorije zarot in z ničemer podprte »resnice«, poslušali, verjeli in zaupali znanstvenikom in strokovnjakom ter se v zadostnem številu odločili za očitno edini način, ki lahko, kot je videti, ustavi širjenje virusa. Brez tega očitno ne bo povratka v normalo, kakršnakoli je že ta.

Pravijo, da so zvezde spet poravnane tako, kot morajo biti, leto 2021 tudi ne bo prestopno, tako kot leto pred njim. Torej ni vrag, da ne bi lahko bilo boljše in da se ga ne bi veselili. Mi vam vsekakor želimo, da bi bilo srečno, da bi vas obdarilo z zdravjem, zadovoljstvom in čim več lepimi trenutki, da bi se, tako kot nekoč, vsi skupaj spet srečevali in družili v Slovenskem domu ali kje na skupnih poteh. Da bi se skratka spet vrnili v normalnost.

(dab) 🍏

Vam želi / želi vam

Slovenski dom Zagreb

Obletnica

90 let pevskega zbora Slovenskega doma brez praznovanja

Pred dnevi je minilo 90 let, odkar je v Slovenskem domu v Zagrebu začel delovati pevski zbor, ki je razen nekajletnega obdobja tik pred in med drugo svetovno vojno ostal aktiven vse do današnjih dni. Načrtovano praznovanje smo morali preložiti na čas po epidemiji.

Pevke in pevci že nekaj časa ne prepevajo, čeprav so vedno pripravljene za nastope. Še posebej zdaj so nesrečni, ker ob tako pomembnem jubileju ne morejo pokazati tistega, kar najbolje znajo – ubragna zborovskega petja. Za november sta bila načrtovana razstava in slavnostni koncert ob 90 letnici našega zbora v Mali dvorani Vatroslav Lisinski, s katerima bi prikazali zgodovino in repertoar pevskega zbora Slovenski dom. Na slavnostni koncert so bili povabljeni zbori iz vseh slovenskih društev na Hrvaškem in vsi so se tudi

radi odzvali, vendar se je epidemiološka situacija iz dneva v dan slabšala in na koncu je bil koncert odpovedan. Potem smo upali, da bo mogoče pripraviti vsaj razstavo, a je tudi to „odnesla“ epidemija. Zbor je imel ob nastanku leta 1930 svoj odbor, načelnika, tajnika, blagajnika, gospodarja in delegate in sicer enega za vsakih 15 pevk in pevcev. Najprej je deloval samo mešani zbor, pozneje pa so nastali še moški in ženski pevski zbor ter oktet. Vadili so tudi ob sobotah, naštudirali po štiri pesmi na teden in nastopali na prireditvah

v društvu. Delovanje zbora je zamrlo v obdobju od 1938 do 1945 leta, ko je mešani zbor prvič nastopil na društveni prireditvi Slovenski večer. Od takrat do danes se je izmenjalo veliko pevovodij, nastopov in koncertov. Pa tudi kar nekaj radijskih snemanj, veliko priznanj in pohval. Ko se bodo razmere glede epidemije uredile in upajmo, da bo to čimprej, pa se bodo pevske vaje spet nadaljevale in tudi ta častitljiv jubilej bomo na primeren način proslavili.

Stanka Herak

Nastop na 85. obletnici Slovenskega doma v mestnem dramskem gledališču Gavella. Foto: Antun Bukovec

Anketa

Zborovskih srečanj ni, a stiki niso prekinjeni

Člane mešanega pevskega zbora Slovenski dom smo vprašali kako doživljajo in kako nadomeščajo pomanjkanje delovanja zbora, ali imajo kontakte s posameznimi člani, kaj jim je sicer pomenilo druženje z drugimi člani sekcije.

Biserka Aldić: „Letošnje leto je zame žalostno, saj pogrešam prijetna druženja s prijatelji, s katerimi pojem in našega dragega dirigenta, ki je poln vedrega duha, včasih strog, a vse popravi z dobro šalo. Kljub temu sem se srečala s posameznimi člani zbora in z nekaterimi spila kavico. Komaj čakam, da se spet dobimo v Slovenskem domu.“

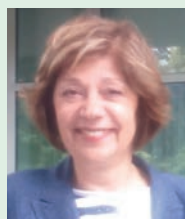
Stanka Herak: „Bila sem navajena, da grem vsak teden na pevske vaje, potem pa so zaradi epidemioloških razmer vaje odpadle in sedaj mi to manjka. Poskusili smo se nekajkrat srečati v Domu, upoštevajoč vse ukrepe, vendar je prihajalo vse manj pevcev. Odločili smo se, da bomo naš

repertoar narodnih, ljudskih in umetniških pesmi skupaj prepevali spet, ko bodo to epidemiološke razmere dovoljevale. Stik s pevci še ni bil prekinjen. Pošiljala sem jim sporočila in vesela sem bila, ko sem

dobila odgovore, da so vsi dobro. Z nekaterimi sem tudi poklepetala, potožili smo se drug drugemu, se nasmejali in zaželeli čim prejšnje snidenje. Ko se ponovno srečamo, bomo s pesmijo nadomestili naše rojstne dneve in obnovili vesele trenutke ob domačih piškotih in dobri kapljici.“

Cvijeta Pandol-Udiljak: „Čas epidemije je povzročil ustaveitev vseh dejavnosti. Meni so bile pevske vaje ena izmed najpomembnejših. Čeprav se že dolgo nismo videli, sem v stiku s številnimi člani. Pokličemo se po telefonu, dopisujemo po Facebooku ali elektronski pošti. Počutim se bolje, ko slišim, da so

moji pevski prijatelji dobro. Nestrpno čakam dan, ko se bomo spet videli in skupaj zapeli.“

Davor Somun: „Doma sem, nikamor ne hodim, razen v trgovino, na pošto in na tržnico. Slišim se z drugimi člani, a jih kljub temu pogrešam. Sploh se ne moremo več srečevati, spiti kozarček in se po-

govoriti. Teško je. Starejši smo. Veselil sem se petju in druženjem. Ko smo imeli pevske vaje, smo ponavadi še pokramljali in to pogrešam.“

Vasiljka Tovarloža: „Namesto veselja, ki ga čutim na vajah in nastopih z mojim ljubim zborom, doma pogosto poslušam pesmi na CD-ju, ki ga je posnel zbor. Tudi na računalniku poslušam različne slovenske zборе in ansamble ter zraven večkrat tudi zapojem. Imela sem nekajkrat priložnost zapeti, ko smo se večina pevcev zbrali na **Ireninem** vikendu v Laktecu, kamor smo bili povabljeni. Občutila sem trenutek sreče in upanje, da se bo hitro vse vrnilo v normalo. Z vsemi člani pevskega zbora sem skozi dolga leta razvila globoko prijateljstvo in mi zelo manjkajo. Z nekaterimi se redno slišim in včasih s kom tudi srečam...“

(sh / akm)

Božična izložba kreativne radionice Šopek

Kreativna radionica Šopek, aktivna je u Slovenskome domu Zagreb još od davne 2006. godine. Okupile su se tada naše članice kreativnih sklonosti i počele s radom. Prve dvije, tri godine bili su to buketići papirnato cvijeća ukrašeni plodovima iz prirode ili izrađeni od tijesta. Nakon toga ambicije su se povećale pa su se okušale i u drugim tehnikama. Počele su oslikavati staklo, ukrašavati staklene predmete tehnikom dekupaža, a i oslikavati i ukrašavati pisanice. Slijedilo je slikanje na platnu. Nadahnuća i izazova nikad nije manjkalo. Veselile su se rezultatima svoga rada a pohvale posjetitelja njihovih izložbi bile su im i zadovoljstvo i poticaj da se okušaju u novim izazovima.

Ovu su radnu godinu s velikom voljom počele oblikovanjem gline. Ostavljena je sloboda u izboru teme - svatko je mogao raditi u skladu s trenutnim nadahnućem. Planirale su pripremiti Božićnu izložbu u Slovenskom domu. Međutim, nove okolnosti zbog epidemije Covid-19 djelomično su poremetile njihove planove. Raditi je bilo rizično. Ipak su odlučile nastaviti s radom držeći se strogo svih epidemioloških mjera - dio njih redovito u prostoru Doma a one rizičnijeg zdravstvenog stanja radile su kod kuće. Uspjele su u naumu i sad s velikim zadovolj-

stvom predstavljaju svoje radove i to prvi put virtualno na ovoj poveznici: <http://www.slovinci-zagreb.hr/virtualna-bozicna-izlozba-kreativne-radionice-sopek/>

Naše su keramičarke, svaka na svoj način, pristupile modeliranju gline pa su nastali vrlo raznoliki i zanimljivi predmeti od pečene, obojane i glazirane gline.

Autorice radova su:

Adica Dobrić-Jelača, Marija Bjelić, Hedvika Čeranić, Ana Marić, Višnja Mordej, Nina Ograjšek, Stanka Novković, Božena Vodeničar, Lilijana Vuković i Željka Šonc.

(sn) 🇭🇷

Anketa

Šopkovke: „Teško nam je, a nismo obupale“

Nekatere članice Šopka še vedno vsak teden neutrudno obiskujejo ustvarjalno delavnico v Slovenskem domu. Kako je kaj z drugimi, ki ne morejo prihajati, kako doživljajo, preživljajo in nadomeščajo čas, ki so ga prebile na delavnicah? Tu so odgovori nekaterih članic.

Ana Marić: „Na vprašanje, kako se počutim v teh nenavadnih časih, težko najdem prave besede za odgovor. Počutim se tesnobno, celo prestrašeno.

Spadam v t.i. rizično skupino, zato poskušam natančno poslušati navodila, posledica tega pa je, da sem morala spremeniti svoje življenjske rutine, ki jih zelo, zelo pogrešam. Moja hči in njena družina živijo v tujini, zato je ta položaj, v katerem z vseh strani prihajajo le slabe novice, zame še težji. Bila sem aktivna v našem Slovenskem

domu. Prireditve, predavanja, razstave, delo v ustvarjalni delavnici Doma, vse to je bilo v hipu prekinjeno. Srečanja v Slovenskem domu, predvsem v ustvarjalni delavnici, kjer smo se družili ob kreativnem in zanimivem delu, se veselili in se včasih tudi tolažili, vse to še posebej pogrešam. Po naravi sem optimistka in upam, da

bomo premagali to pošast in da se bosta vrnila veselje in užitek druženja v Šopku."

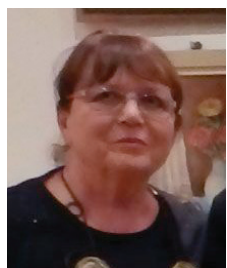
Marija Bjelić: „Kot prvo nas je v Zagrebu prizadel potres, ki sem ga osebno zelo neugodno doživela. Potem pa še ta pandemija!

Šopkovke sicer še naprej delujejo v Domu, vendar v veliko manjšem številu. Dogovorile smo se, da bodo med pandemijo tiste, ki so v bolj tvegani skupini, ustvarjale

doma. Seveda to ni isto kot druženje in ustvarjanje s kolegicami in prijateljicami, vendar ni druge. Veselim se vrnitvi v nekdanjo „normalo“ in takrat bomo kreativke Slovenskega doma pripravile izjemno razstavo! Preprosto ne morem verjeti, da se veselje in prijateljsko druženje ne bi vrnilo v Slovenski dom, naš drugi dom.”

Adica Dobrić Jelača: „Članica Slovenskega doma sem od leta 1996, prepevam v zboru in sem aktivna članica ustvarjalne delavnice Šopek od njene ustanovitve. Razumljivo je torej, da sem zelo navezana na Slovenski dom, ki

je tudi vez z mojo drago mamo, rojeno Radomljanko. Moja ljubezen do Slovenije, slovenskih pesmi in običajev, vse to me je po profesionalnem glasbenem delovanju pripeljalo v Slovenski dom Zagreb, kjer z velikim veseljem aktivno sodelujem pri njegovih dejavnostih in se družim z dragimi prijatelji. In zdaj, ko nas je doletelo to zlo in ko se je naše življenje tako nenadoma spremenilo, ko smo v strahu pred izidom, ko smo morali spremeniti skoraj vse naše navade, ko smo se distancirali od mnogo česa, predvsem pa od naših dejavnosti in dragih prijateljev, sem žalostna in zmedena.

Upam, da bomo tudi to pandemijo premagali in veselim se časa, ko se bomo spet družili, delali in se veselili v Slovenskem domu.”

Hedvika Čeranić: „Ta epidemija je popolnoma spremenila moje življenje. Sem žalostna in prestrašena, najtežje pa prenašam osamitev od meni dragih ljudi in prijateljev. Moji najbližji pazijo name, poskušajo me zaščititi pred morebitno okužbo, hvaležna sem jim, a mi je zelo težko. Tudi prej nisem bila veliko od doma, saj sem v tretjem življenjskem obdobju, vendar nisem nikoli manjkala na dogodkih v Slovenskem domu in na kreativnih delavnicah Šopka, na katerih smo marljivo in redno delale. Zdaj to res zelo pogrešam. Poudarila bi, da Slovenski dom za nas člane ni le prostor za druženja, različne aktivnosti in prijateljstva, ampak tudi kraj, kjer doživljamo in čutimo svojo drago slovensko deželo. Zato upam in komaj čakam, da se vrnemo v normalno stanje.”

Liliana Vuković: „Vse moje dejavnosti so se spremenile, moj hobi, ustvarjanje kreativnih predmetov je zdaj znatno okrnjeno in me zelo žalosti. V

Šopku smo res redno in z veliko voljo marljivo delale. Bile smo prava ekipa z podobnimi nagnjenji in smo se dobro razumele in družile, še posebej pa sem se veselila našim razstavam, kjer smo bile za svoje delo vedno deležne pohval. Vse to pogrešam in zato je ta nenadna prekinitve dela v delavnici zame še težja. Zaradi nekaterih kroničnih težav sploh ni priporočljivo in se bojim sodelovati pri delu delavnice. Da pa ne bi bila povsem izven „forme“, poskušam doma narediti nekaj iz našega repertoarja. Prepričana sem, da bo vse to minilo in da bomo, kot vedno ob četrtkih, spet imeli priložnost predano in z veseljem delati v ustvarjalni delavnici našega Doma.”

Stanka Novković

Napovedujemo

Obletnice slovenskih društev

Leta 2021 bo kar šest slovenskih društev na Hrvaškem praznovalo okrogle obletnice: SKD Istra iz Pulja in SKD Lipa iz Dubrovnika 20. obletnico, Društvo Slovencev Labin, SKD Stanko Vraz iz Osijeka in KD Slovenski dom Karlovec 15. in SKD Ajda iz Umaga 10. obletnico delovanja.

Vsem vnaprej iskrene čestitke!

Bo Prvi petek zamrl? Upajmo, da ne!

Za vse člane Slovenskega doma je prvi petek v vsakem mesecu prav poseben dan. To je dan, ko člani, ki so rojeni v tem mesecu, v prostorih doma proslavijo rojstni dan. Slavljenca dobijo simbolično, ponavadi šaljivo darilo. Srečanja pod naslovom V petek se dobimo potekajo že petindvajset let. Najprej je druženja s pesmimi, šalami in drugimi domisljicami pripravljala pokojni Marijan Horn, nato se mu je pri vodenju prireditve pridružil pokojni Silvin Jerman. Po prezgodnjem slovesu od Marijana Horna sta bila za „prve petke“ zadolžena Silvin Jerman in **Alojz Slavko Kramar**, zadnje čase pa **Irena Pavlović**. Na petkovih zabavah se pripovedujejo šale, igrajo skeči, nekateri člani pa berejo svoje pesmi.

Toda smeh, veselje in glasba že nekaj časa ne odzvanjajo na Prvih petkih, zadnje čase je kriv koronavirus, prej pa nekajkrat na srečanjih ni bilo nikogar, ki bi pripravil okvirni program oziroma vsebino. Po besedah **Jozefe Bogolin**, ki je včasih pripravljala skeče, skrbela za hec in zabavo ter bila glavna animatorka in desna roka Alojza Slavka Kramarja, so se člani postarali. Morda pa so se le malce utrudili. Mlajših pa to ne zanima preveč. Ob tem se ji poraja ideja, da bi morda povabili naš pevski zbor po vajah, da skupaj s slavljenici rojstnih dnevov kakšno zapojejo in na ta način „dvignejo“ vzdušje. A počakati bo treba, da se razmere glede korone umirijo. Upa, da pridejo boljši časi in da

Stike ohranjamo po telefonu in pošti

Ker so srečanja, razne prireditve in načrtovani spominski pohodi Društva izgnancev Slovenije (DIS) zaradi epidemije covid-19 odpadli ali so prestavljeni za nedoločen čas, smo se člani morali prilagoditi in za ohranjanje stikov med nami uporabljamo druga sredstva, v glavnem telefon in pošto.

Med drugim je odpadla načrtovana velika in za Slovence pomembna prireditev (7. junija) ob 75. letnici vrnitve iz izgnanstva, toda predsednica

DIS **Ivica Žnidaršič** je v poročilu zapisala, da se obnova objektov na gradu Rajhenburg nadaljuje, kar nas zelo veseli. Predsednica je napisala

tudi brošuro *O vračanju Slovencev iz izgnanstva pred 75 leti*, ki smo jo dobili tudi vsi člani naše krajevne organizacije DIS. Poslana pa je bila še županom in poslancem Državnega zbora RS, ki so se lahko ob njenem branju prepričali, da je skrajni čas za poravnavo gmotne

škode, ki so jo utrpeli izgnanci med drugo svetovno vojno.

Konec oktobra je bila dopisna seja Skupščine Društva izgnancev Slovenije

1941-1945. Po pošti smo glasovali o poročilu o delu DIS-a, programu dela za leto 2021, predlogu dopolnitve statuta DIS in kadrovskih spremembah.

Lanskoletno druženje izgnancev iz vse Slovenije na Rajhenburgu. Foto: Jozefa Bogolin

Prvi petek le ne bo „izumrl.“ Morda pa bo sedanji premor vlil našim članom novih moči in se bodo vendarle našli taki, ki jih bodo znali obuditi k življenju. Bila bi škoda, če ne.

(akm / dab) 🗨️

Nekdanja voditelja prvih petkov, Alojz Kramar in pokojni Silvin Jerman (z leve).

V času, ko se ne moremo sestajati, ima pomembno vlogo časopis Društva izgnancev Vestnik, ki nas izgnance obvešča o vseh dejavnostih društva in njenih organov.

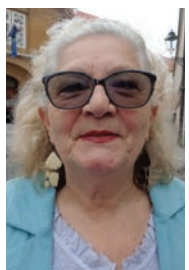
Je pa veliko pozornost v Evropi požel Mednarodni odbor izgnancev in beguncev žrtev fašizma in nacizma 1920-1945, ki ima domicil v Ljubljani. Vseh 12 držav članic je sodelovalo na mednarodni konferenci in sestanku ob deseti obletnici odbora. Kot gost sem sodeloval tudi podpisani.

Žal moram ob vsem tem še dodati, da je med nami zaradi starosti umrljivost velika in da nas je izgnancev vse manj, zdaj že manj kot 10.000. Umrla sta dva podpredsednika DIS, pa tudi nekaj predsednikov krajevnih organizacij. Posebno priznanje pa je treba izreči prednici Ivici Žnidaršič, ki je štiri mesece iz bolniške postelje skrbela, da je društvo normalno delovalo. **KraS** 🗨️

Duhovna sekcija in MePZ AMS

Tudi člane Duhovne sekcije in mešanega pevskega zbora Anton Martin Slomšek smo vprašali kako doživljajo in kako nadomeščajo pomanjkanje delovanja zbora, ali imajo kontakte s posameznimi člani, kaj jim je sicer pomenilo druženje z drugimi člani sekcije.

Miroslava-Maria Bahun: »Pogrešam naše pevske vaje, posebej druženje, saj, ko se družiš, bogatiš samega sebe. Občasno se slišimo in opogumimo drug drugega. Verjamem, da bo te napetosti okrog koronavirusa enkrat zagotovo konec.«

Ivan Bernetič: »Jaz sem sam, pred meseci mi je umrla soproga. Strašansko pogrešam naše pevske vaje in druženja, to je edino kar imam. Med seboj se pogovarjamo po slovensko in zares je lepo slišati slovensko besedo! V Slovenskem domu pojem že 24 let, začel sem v mešanem pevskem zboru, pred nekaj leti pa sem začel peti v duhovnem zboru. Komaj čakam dan, ko se bodo vaje zopet začele.«

Prof. Vinko Glasnovič, dirigent: »Odkar so se zapletle razmere s koronavirusom, sem v glavnem doma. Bolj malo grem ven. Javljam se našim pev-

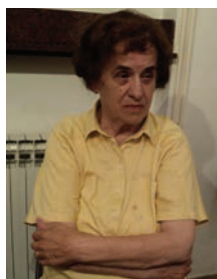
cem, rečemo kakšno in se spodbujamo. Nič posebnega se ne dogaja, izpostavil bi samo, da sem začel pisati rekviem za zbor in čeprav sem doma, mi čas kar mine.«

Nada Rapotec Rogulj: »Rada pojem in vedno sem z veseljem hodila na naše vaje. Dirigent prof. **Vinko Glasnovič** je tako strokoven. Pogrešam koncerte v Sloveniji, posebej

druženja, ko smo po koncertih obiskovali kulturne znamenitosti v krajih, kjer smo nastopali. Trenutno sem na Korčuli in upam, da se bomo prej ko slej zopet srečali na pevskih vajah, se spet družili. Vse skupaj je zelo dobro za duševno ravnovesje in je zelo pozitivno.«

Kristina Rusak: »Navadila sem se na naše pevske vaje, na naša druženja. Zdaj moramo biti doma in ko so se vaje prenehale, sem začutila dolgčas. Veliko mi je

pomenilo, ko smo se pogovarjali na vajah ali ko smo potovali na koncerte in se je zmeraj kaj dogajalo. Bili smo povezani. No, saj smo zdaj tudi, toda to, ko se slišiš po telefonu, je drugačna povezanost. Se pa slišim tudi s prijateljicami v Sloveniji, tako da sem na tekočem z vsemi aktualnostmi.«

Olga Tkalčec: »Zelo mi je težko, ker nimamo slovenskih maš in vaj. Zato ob nedeljah, ko bi mi imeli slovensko mašo v cerkvi Ranjenega Jezusa, na hrvaški televiziji pogledam mašo. Na TV Slovenija vidim samo drugi program in včasih »ulovim« kakšno mašo, kar mi

veliko pomeni. Pretežno sem doma, ven grem samo, če sem naročena pri zdravniku. Če kaj rabim, mi prinesejo moji, hčerka in snaha. Kar na jok mi gre, ko se spomnim na naša druženja in zelo, zelo pogrešam koncerte in izlete v Slovenijo, kaj šele slovensko besedo! Najhuje pa je, da ne morem čez mejo, vsaj do Krškega ali Brežic.«

(dab / akm)

Razstava fotografij

Salon miniatur brez obiskovalcev

V našem Slovenskem domu je bil 11. decembra praznik fotografij. Fijaker, društvo za spodbujanje likovnega, dramskega in glasbenega amaterizma, je tako kot že nekaj zadnjih let, pripravilo razstavo fotografij, ki so prispele na razpis Salona miniatur. Na razpisu lahko sodelujejo poklicni in amaterski fotografi, edini pogoj

10. salon miniatur, tokrat brez uradne otvoritve in obiskovalcev. Foto: rn

je format fotografij, ki ne smejo biti večje od 10x10 cm. Najboljše fotografije so nagrajene, izbiro pa opravi strokovna žirija in na slavnostni podelitvi avtorjem teh fotografij podelijo priznanja in nagrade. Prireditelj je tudi humanitarnega značaja, saj so vse fotografije naprodaj, izkupiček pa podarijo društvu Ozana, ki skrbi za osebe s posebnimi potrebami.

Pred letom dni smo se po razstavi in druženju ob Miniaturah 2019 razšli z obljubo, da „se vidimo prihodnje leto na jubilejnem 10. Salonu miniatur z velikim praznovanjem.“ Toda načrti in želje so eno, resničnost pa drugo. Zaradi epidemije Covid-19 je bil letošnji Salon miniatur pod vprašajem. Društvo Fijaker se je odločilo, da bo vseeno objavilo razpis, prejete fotografije predstavilo in razstavilo prek interneta, tradicionalno druženje in humanitarno akcijo s prodajo del pa preložilo na za to primernejše čase. Razmere pa očitno mnogim povzročajo tudi tehnične težave, saj je na razpis prispelo manjše število del kot običajno. Dvajset avtorjev pa se ni dalo in so poslali skupaj več kot 70 fotografij. Vsi bodo prejeli pisno zahvalo za podporo projektu, organizatorji pa upajo, da bo prihodnji Salon potekal tako, kot smo vajeni: praznično, veselo in v prijetnem vzdušju.

Rolando Nikčević

O nastanku našega simbola z avtorjem Petrom Škrljem

Lipov list z razprto knjigo v sredini je že tri desetletja simbol, razpoznavni znak Slovenskega doma Zagreb. Verjetno jih ni prav veliko, ki vedo kako je nastal in kdo je njegov avtor. To je Peter Škrelj iz Ilirske Bistrice, grafik, ki je pred razpadom skupne države študiral v Zagrebu in med študijem tudi zahajal v Slovenski dom. Z njim smo se pogovarjali o takratnih časih in kajpak tudi o nastanku logotipa Slovenskega doma, ki ga uporabljamo še danes.

G. Peter Škrelj, kako in kdaj ste prišli v Zagreb in izvedeli za Slovenski dom Zagreb? Kakšni spomini vas vežejo na to obdobje?

Peter Škrelj na obisku našega društva, decembra 2019 s kolegi iz Državnega izpitnega centra kjer je od leta 1997 zaposlen kot strokovni sodelavec in se ukvarja z grafično pripravo, tiskom, pripravo javnih razpisov za tiskarske storitve. Foto: akm

Dugić nas je sprejela kot svoje otroke in nas vključila v vse možne dejavnosti v Domu, plesno sekcijo, recitatorsko sekcijo, pevski zbor... Vrata so nam bila vedno odprta, počutili smo se kot doma. Z nekaterimi člani Doma smo takrat res navezali pristne odnose. V Domu sem spoznal še nekaj ljudi, ki so začasno živeli v Zagrebu, postali smo dobri prijatelji in te vezi trajajo še danes.

Ste pogosto zahajali v Slovenski dom, nam lahko zaupate, kako je bilo takrat v društvu?

- Zahajali smo enkrat, dvakrat tedensko bolj v večernih urah, ko nam je čas zaradi študijskih obveznosti dopuščal. Spomnim se, da je večkrat imel predavanje dr. Vladimir Gruden, plesna sekcija je imela vaje v dvorani, pevski zbor se je redno dobival na vajah ... V klubskih prostorih smo odigrali kak šah, prelistali smo slovenske časopise, saj takrat še ni bilo interneta. Meni je veliko pomenilo, da sem lahko v Slovenskem domu prebiral Primorske novice in se tako seznanil z dogajanjem v domačem kraju.

- Na Grafični fakulteti, kjer sem študiral konec osemdesetih let prejšnjega stoletja, nas je bilo kar nekaj Slovencev. Ne vem točno kdo, ampak eden od kolegov s fakultete je omenil, da je v centru Zagreba Slovenski dom in tako smo bolj iz radovednosti šli pogledat, kaj to sploh je. Takratna tajnica Slovenskega doma Vera

Kako se je porodila ideja, da ustvarite zaščitni znak Slovenskega doma - lipov list s knjigo, ki je še danes tak, kot ste ga ustvarili? Zakaj prav lipov list in knjiga, pa seveda tudi ime društva?

- Ker sem bil od stroke, me je gospa Vera Dugić prosila, da naredim logotip. Računalnika takrat še nisem imel, zato sem znak risal prostoročno. V sodelovanju z gospo Vero sem izdelal logotip in ponosen sem, da moj logotip še uporabljate. To je še ena moja vez, ki je ostala z Zagrebom. Zakaj lipov list in knjiga? Lipov list je simbol Slovenije, knjiga pa slovenska beseda. Ustvaril sem ga nekje med letoma 1989-1990. O imenu društva pa so se odločili člani predsedstva društva.

Ste logotip avtorsko zaščitili?

- O tem da bi ga avtoriziral, nisem nikoli razmišljal.

Po poklicu ste dipl. inženir grafike. Zakaj ste prišli na študij ravno v Zagreb?

- Po končani srednji Grafični šoli (Srednja šola tiska in papirja) v Ljubljani je bila edina možnost nadaljevanja šolanja v tej stroki - Grafični fakultet v Zagrebu. To je bila edina grafična fakulteta na tej ravni na področju takratne Jugoslavije. Sošolce smo imeli iz vseh republik. Ko so v Ljubljani ustanovili Grafično fakulteto, sem v Ljubljani nadaljeval šolanje in sem naredil še visoko šolo, ker sem v Zagrebu končal višjo. V vsakem primeru mi za delo, ki ga opravljam, pride prav znanje, ki sem ga pridobil na študiju v Zagrebu

Lani ste bili po dolgih letih zopet v Slovenskem domu. Prihajate pogosto v Zagreb?

- Ja, kar pogosto. V Slovenskem domu sem spoznal tudi mojo ženo **Sandro**, s katero sva si ustvarila prekrasno družino, ona je pela v pevskem zboru Slovenskega doma. Prihajamo na obisk k njenim sorodnikom, ki živijo v Zagrebu. Ko sva z ženo prihajala v Zagreb, sva se nekajkrat sprehodila po centru in prišla tudi mimo Slovenskega doma ter pozvonila. Ker je bilo to vedno med prazniki ali vikendom, nisva imela sreče, saj v domu ni bilo nikogar.

No, med lansko službeno ekskurzijo pa smo na mojo pobudo obiskali tudi Slovenski dom.

Na Zagreb me vežejo lepi spomini, saj sem tam preživel tri leta.

Agata Klinar Medaković

Dejavnosti Zveze od oktobra do decembra

Konec oktobra je Zveza prejela odločbo hrvaškega Ministrstva za znanost in izobraževanje, s katero so ji bili odobreni trije projekti, ki jih je prijavila na javni razpis za sofinanciranje posebnih programov narodnostnih manjšin v RH v letu 2020. Na omenjeni razpis je Zveza prijavila tri projekte: literarni natečaj za učence osnovnih in srednjih šol, ki obiskujejo pouk slovenskega jezika in kulture po enem od treh modelov učenja slovenskega jezika na Hrvaškem, tiskanje slovenske abecedne pobarvanke za otroke, in izobraževanje učiteljev, ki poučujejo slovenski jezik na Hrvaškem.

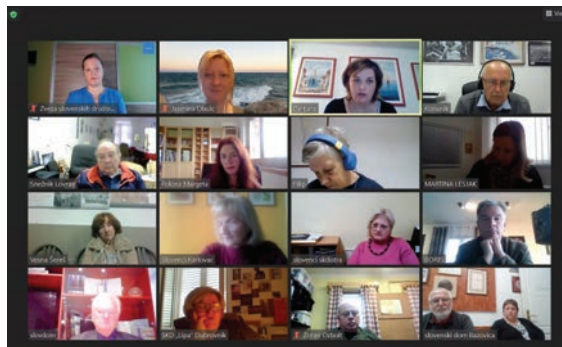
Prva dva projekta že potekata, njuna izvedba je načrtovana do konca letošnjega leta. Pogodba za izobraževanje učiteljev slovenščine pa ni bila podpisana, saj načrtovanega izobraževanja zaradi pandemije ni še mogoče izvesti.

V jesenskih mesecih je Zveza sodelovala pri treh webinarjih v okviru projekta M.A.J. (Mladi Alpe Jadran). Pri enem od njih je bila tudi v vlogi organizatorja, kjer je predsednica Zveze **Barbara Riman** vodila celoten pogovor z dr. **Klemnom Lahom**, predavateljem na waldorfski gimnaziji v Ljubljani in lektorjem slovenskega

jezika na dveh fakultetah na Hrvaškem (na Filozofski fakulteti v Zadru in na Reki). Vsi, ki se webinarja niso uspeli udeležiti, si lahko posnetek ogledajo na FB in spletni strani Zveze.

Zaključna prireditev v okviru omenjenega projekta je prav tako potekala preko spleta. Gost večera je bil **Sašo Avsenik** s svojo harmoniko, vmes pa so predvajali glasbene posnetke slovenske mladine z vsega sveta, tudi s Hrvaške. Pod pokroviteljstvom Slovenskega doma Zagreb je Slovence na Hrvaškem zastopal **Matic Zakonjšek** s pesmijo Doma smo že (**Zaki** in **Vasko z Mašo**). Vse prisotne je pozdravila tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. **Helena Jaklitsch**. Posnetek glasbeno obarvanega webinarja je tudi možno najti na FB in spletni strani Zveze.

Zaradi epidemioloških razmer je bil sredi novembra prvi sestanek predsednikov slovenskih društev na Hrvaškem preko spleta. Pogovora preko aplikacije Zoom se je udeležila večina predstavnikov društev, govorili pa so o razmerah in izzivih, s katerimi se slovenska društva soočajo v trenutnih razmerah ter o načrtovanih projektih Zveze za

Sestanek predsednikov slovenskih društev na Hrvaškem, ki je prvič potekal preko ZOOM aplikacije.

leto 2021 in o okvirnih načrtih ob praznovanju 30. obletnice Zveze v letu 2022.

Sredi decembra je bil še drugi spletni sestanek predsednikov, na katerem je bilo izraženo precejšnje nezadovoljstvo nad precejšnjo podpora Republike Slovenije pri reševanju problemov slovenskih društev. Predvsem so opozarjali na težave pri uvajanju slovenskega jezika v šole na Hrvaškem in pomanjkanju strokovnega kadra.

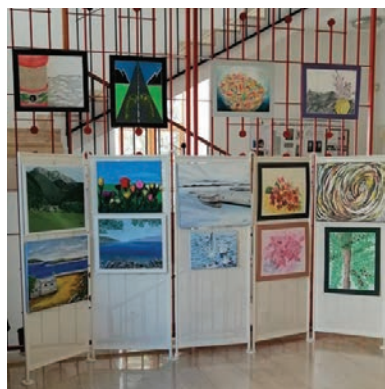
V sedanjih razmerah pandemije so društva tudi v dilemi, kako opravljati svoje redne dejavnosti, npr. glede izvedbe letnih skupščin, o čemer naj bi Zveza pridobila uradne napotke pristojnih organov. Letos tudi odpadejo praznična srečanja, zato je bilo dogovorjeno, da bodo predsedniki društev članom voščili božič in novo leto s kratkimi posnetimi video nagovori prek FB strani Zveze.

Saša Kernjak Zubović

Zadar

13. Mednarodna likovna kolonija

Organizaciji SKD Lipa Zadar je bila 12. novembra v predverju Mestne knjižnice Zadar odprta razstava 13. Mednarodne likovne kolonije 2020 Turanj. Zaradi razmer in omejitev druženja je bila otvoritvena prireditev izpeljana drugače kot smo navajeni. Organizirana je bila virtualna likovna kolonija, v kateri je sodelovalo 28 akademskih in ljubiteljskih slikarjev iz slovenskih društev iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Slovenije.

Raznolikost motivov na tradicionalni likovni koloniji. Foto: FB SKD Lipa, Zadar

Otvoritveni program 13. likovne razstave je popestril film s predstavitvijo avtorjev in njihovimi portreti.

Otvoritve so se udeležili člani SKD Lipa Zadar in gostje, med njimi predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem dr. **Barbara Riman** in predsednik SKD Triglav iz Splita mag. **Cveto Šušmelj**.

(FB Lipa, Zadar)

Nikoli ne veš, ali me štekaš?

SKD Lipa Zadar je v petek, 11. decembra v Multimedialni dvorani mestne knjižnice Zadar obeležila Mednarodni dan človekovih pravic s predstavitvijo nove knjige *Nikoli ne veš, ali me štekaš?*, avtorice in članice društva Lipa **Andreje Malte**. Predsednica Lipe **Darja Jusup** je navzočim najprej na kratko spregovorila o pomenu Mednarodnega dneva človekovih pravic, nato pa izpostavila, da je knjiga skupni projekt Slovenske izseljenske matice in društva. Knjigo *Nikoli ne veš, ali me štekaš?*, je predstavila prof. **Marija Ivoš**. Pesmi Andreje Malte sta v hrvaškem jeziku brali **Marija Ivoš** in **Zorica Buljanović**, Darja Jusup pa v slovenščini.

S predstavitve knjige *Nikoli ne veš, ali me štekaš?*
Foto: FB SKD Lipa, Zadar

Slovenke so pogosteje migrirale kot Slovenci

V zvezi s pripadnicami slovenske skupnosti na Hrvaškem na Inštitutu za narodnostna vprašanja raziskujemo različna vprašanja in do sedaj je potekalo več raziskovalnih projektov, v katere so bile vključene tudi članice slovenskih društev na Hrvaškem.

Za zgodovino Slovenk na Hrvaškem nasploh je treba omeniti, da je zanimiva in zelo raznolika ter razgibana. Slovenke najdemo v različnih časih in različnih krajih na Hrvaškem, s svojim delom in vključenostjo v družbo so pustile svoj pečat. Različni so razlogi in načini kako so se znašle na Hrvaškem, obstajajo pa določene skupne karakteristike, ki jih je treba omeniti in na ta način je možno pridobiti celovitejšo (ampak ne celovito) sliko. Raziskovanje problematike slovenstva pripadnic slovenske skupnosti na Hrvaškem je kot mozaik in bo trajal še veliko časa, da se na koncu pride do slike.

Ko govorimo o Slovenkah in migracijskih tokovih nasploh, je ena od značilnosti, da so se Slovenke v večji meri odseljevale od doma v primerjavi s pripadnicami drugih narodov nekdanje Jugoslavije. Iz različnih raziskav je razvidno, da so med Slovenci v migracijah prevladovali ženske, medtem ko je bilo pri Hrvatih in Makedoncih večje število moških, ki so migrirali.

O Slovenkah, ki so prihajale delati na Hrvaško lahko zasledimo v takratnem tisku. Ljubljanska Zarja iz leta 1913.

V primerjavi s Slovenci so bile Slovenke številčneje v migracijah proti krajem nekdanje Jugoslavije zunaj Slovenije, kar je značilno tudi za Hrvaško. Številčna neenakost po spolu med Slovenci je na Hrvaškem zabeležena vse od začetka uradnih popisov. Opaziti jo je mogoče že v popisu prebivalstva iz leta 1880. Po popisu prebivalstva iz leta 1910 je bilo 7.320 Slovencev in 8.366 Slovenk. Ta trend se je nadaljeval vse do danes in po popisu iz leta 2011 je bila ta razlika še večja, na Hrvaškem je bilo 7171 Slovenk in 3346 Slovencev.

Kot ekonomske migrantke najdemo Slovenke v različnih časih in različnih krajih na Hrvaškem. Poleg nekvalificiranih in

kvalificiranih delavk (sobarice, služkinje, kuharice, delavke v tovarni, čistilke itn.), ki so v večjih centrih iskale zaposlitev in denar, se na Hrvaškem pojavljajo tudi visoko izobražene ženske (učiteljice, igralko, operne pevke, slikarke, pisateljice). Profili teh žensk, ki so prihajale na Hrvaško, so bili različni.

Zdi se pa, da so ženske v zadnjih 40 let najštevilčneje v migracijah, povezanih z osebnimi in družinskimi razlogi. Med najbolj pogostimi razlogi priseljevanja danes je en prav romantičen - ljubezen.

Iz dosedanjih raziskav je možno tudi sklepati, da so Slovenke izjemno dobro sprejete na Hrvaškem ter da v svojem privatnem in poslovnem življenju v glavnem ne čutijo diskriminacije, vsaj ne diskriminacije na temelju narodne pripadnosti. Še več, številne so se srečevale celo z dejavnikom etničnega favoriziranja in to pozitivnega. Pogosto so bile označene kot pridne, delovne, natančne in zaupanja vredne osebe. Opaziti je, da so se dobro vključile v družbo, hkrati pa so tudi aktivne pri ohranjanju vezi s Slovenijo. V svojem vsakdanjem življenju se trudijo na svoje potomce prenesti slovenski jezik in kulturo. So pa to včasih označile kot težko nalogo, saj da nimajo dovolj spodbude iz okolja za to. Nasploh je treba povedati, da so Slovenke vključene v različne segmente hrvaške družbe in da s svojim delovanjem intenzivno sooblikujejo hrvaško kulturo in sedanost. **dr. Barbara Riman**

Dr. Barbara Riman se zahvaljuje vsem Slovenkam iz Zadra in Zagreba, ki so bile vključene v raziskavo o Slovenkah na Hrvaškem in so odgovorile na vprašanja. Njihovi odgovori so vsakakor dragoceni in zanimivi ter kot takšni velika spodbuda za nadaljevanje raziskovanja. Hkrati avtorica raziskave poziva pripadnice slovenske skupnosti, ki so pripravljene sodelovati v raziskavi, da se ji oglasijo po elektronski pošti barbara.riman@guest.arnes.si, ali po telefonu 091/543-68-08.

Dnevi slovenske kulture v Umagu

Fotografska razstava Vjekoslave Vörös Cvetje in sadje

Od Dnevov slovenske kulture v SKD Ajda smo letos lahko izpeljali le razstavo fotografij naše članice **Vjekoslave Vörös** v MMC POU (*Multimedijalni center Pučkog otvorenog učilišta*) Ante Babić v Umagu Ante Babić. Tokrat nas je navdušila z več kot dvajsetimi lepi-

mi fotografijami pod skupnim naslovom Cvetje in sadje. Razstava je bila na ogled od 16. oktobra do 19. novembra 2020. Vjekoslava Vörös se je rodila leta 1944 v Čepļjanih pri Umagu. Je upokojena knjigovodkinja in velika ljubiteljica fotografije. Kot članica Ajde se nam je pridružila kmalu po ustanovitvi našega društva.

fotografije. Danes Vjekoslava uporablja digitalni fotoaparati in kamero pametnega telefona, kar je seveda velika razlika. Sliko vidiš takoj, lahko pa jo tudi izbrišeš, če ti ni všeč. Vjekoslavo pritegnejo barve. S fotografijo rada ujame trenutke v naravi, največkrat so to rože v njenem vrtu, pa tudi živali, domači pes Bingo in drugi motivi, ki pritegnejo njeno pozornost. V svojem arhivu hrani veliko fotografij s številnih potovanj, druženj in seveda družinske fotografije. Fotografije, ki se ji še posebej posrečijo, rada deli z drugimi. Pošilja jih v Glas Istre, kjer jih objavljajo v rubriki Vodič po Istri. Njene fotografije pa lahko vidite tudi na spletnih portalih Coolinarika.com in Cvijet.info.

Vjekoslavi želimo mirno roko in še veliko fotografij, ki nam vsem polepšajo bivanje.

Vjekoslava Vörös s svojimi fotografijami. Foto: Vesna Šereš

Vesna Šereš

Praznovanje 15. obletnice ustanovitve društva

Proslavo 15. obletnice ustanovitve našega društva smo načrtovali za 20. marec letos, a smo jo morali zaradi epidemioloških omejitvenih ukrepov preložiti na jesen. Že spomladi smo se dogovorili, da bomo praznovali v petek, 23. oktobra. Tedaj smo mislili, da bo epidemije konec in da bomo glede tega brez skrbi.

Ko je prišla jesen, pa so se epidemiološke razmere spet poslabšale in znova so se začele omejitve glede druženja in zbiranja ljudi. V lovranskem kinu, kjer smo nameravali organizirati prireditev, lahko sedi skoraj 200

Nagovor predsednika društva Vasje Simoniča.
Foto: Snežnik, Lovran

ljudi, a so nam zaradi varnosti tik pred določenim datumom dovolili navzočnost le 50 ljudi. Število povabljenih članov našega društva, izvajalcev in gostov je bilo zelo težko zmanjšati na tako majhno število. Vendar je nismo mogli več preložiti. Odločili smo se le za skromno proslavo ob tej obletnici, pri čemer nas je podprla tudi nova ministrica v vladi Republike Slovenije, pristojna za Slovence v zamejstvu in po svetu, dr.

Helena Jaklitsch, ki nas je kljub omejitvam obiskala in nas podprla pri delu.

Navzoče je pozdravil dolgoletni predsednik slovenskega društva Snežnik **Vasja Simonič** in spregovoril nekaj besed o delovanju društva in okoliščinah, v katerih je društvo nastalo in Slovencih v teh krajih. Del njegovega govora objavljamo v okviru.

Za kulturni program je poskrbel **Boris Hrvat**. Povabil je nekaj mladih glasbenikov, ki so še kot otroci nastopali na nekaterih srečanjih v našem društvu. Po programu smo se epidemiji navkljub vendarle družili ob pijači in prigrizku in seveda ob veseli pesmi.

(vs)

O zgodovini Slovencev in slovenskega društva Snežnik v Lovranu

(Poudarki iz govora predsednika društva Vasje Simoniča)

Slovenci tu živimo že desetletja ali celo stoletja, saj je bilo prvo slovensko društvo uradno registrirano kot Slovensko izobraževalno in podporno društvo Voloska – Opatija že leta 1911 v cesarski Avstro-Ogrski. Pozneje, med svetovnjima vojnama, je bilo v fašistični Kraljevini Italiji, kamor so nas pripojili po prvi svetovni vojni, vsako nacionalno organiziranje, bodisi hrvaško bodisi slovensko, prepovedano.

Po drugi svetovni vojni je ta kraj pripadel Jugoslaviji in ga je veliko Italijanov zapustilo. Posledica tega je bilo veliko pomanjkanje delovne sile, zato so se tu nastanili ljudje iz okoliških krajev, med katerimi je bilo veliko Slovencev.

Slovenci se tu niso organizirali, razen na Reki, saj to ni bilo zaželeno. Tu smo živeli z drugimi narodi in se vključevali v delo raznih društev. Povsod je bil uradni jezik hrvaško-srbski. Drugi jeziki in narečja so bili le za domačo uporabo.

Leta so minevala in asimilacija je naredila svoje. Število Slovencev na Hrvaškem se je do leta 1991, ko je Jugoslavija razpadla in sta se Slovenija in Hrvaška osamosvojili, prepolovilo. Nekateri Slovenci so se odselili v Slovenijo, nekateri pa dali zapisati kot Hrvati. Po popisu iz leta 2001 nas je ostalo le kakšnih 13.000 najbolj trmastih. To število pa je vendarle zadoščalo, da smo v številnih krajih dosegli pravico iz ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin v Republiki Hrvaški po izvolitvi manjšinskih in regionalnih svetov.

V Lovranu smo to pravico izkoristili leta 2004 in bili edini manjšinski svet v naši občini. Takrat smo tudi sklicali slovenske rojake Lovrana na srečanje v lovranski galeriji Laurus. Zbralo se je okoli 100 ljudi in tedaj smo razumeli, da Lovran potrebuje slovensko kulturno društvo, zato je slovenski občinski svet 19. marca 2005 v občinskih prostorih sklical ustanovno sejo slovenskega društva. Ime društvu smo dali po hribu Snežnik, edinemu delu slovenskega ozemlja, ki se vidi iz Lovrana.

Slovenski dnevi v Karlovcu

Darilna razstava slovenskih knjig

Kulturno društvo Slovenski dom in Kosrednja knjižnica Slovencev na Hrvaškem sta v drugi polovici oktobra organizirala darilno razstavo in priložnostni knjižni program. Razstavljene so bile slovenske knjige, med katerimi so lahko izbirali obiskovalci in jih zadržali za stalno. Navdušeni bralci so tako dobili priložnost obogatiti svoje hišne knjižnice in razširiti gradivo za vadbo slovenskega jezika in kulture.

Slovenski dom se je tudi pridružil Karloški univerzi in društvu Nikole Tesle v pripravi

ciklusa devetih poljudno-znanstvenih predavanj v letu 2020 pod skupnim imenom Znanost, tehnologija, inženirstvo in matematika (ZTIM-STEM). Med drugimi sta predavala dr. **Mirko Butković** o znanosti in turizmu ter prof. **Dijana Šegota Kruhek** na temo Kurikulum za prihodnost. Bilo je poučno, edukativno in zanimivo. Predavanja so potekala prek spleta.

Marina Delač-Tepšić

Utrinek z darilne razstave v osrednji knjižnici Slovencev na Hrvaškem. Foto: Tihana Tepšić

Pester kulturni oktober 2020 v Istri

Oktober je pri nas v Istri ponavadi rezerviran za Dneve slovenske kulture. Tako je bilo tudi letos. Vendar pa smo tokrat v omenjenem mesecu imeli še Dneve slovenskega filma, ki so običajno maja, vendar so bili letos zaradi epidemije predstavljeni na jesen. Tako je nanoslo, da je bil oktober poln dogodkov.

Na Dnevih slovenske kulture v Istri nastopajo različni umetniki iz Slovenije, Hrvaške in drugih držav, v katerih živijo Slovenci. Letos se je program zaradi mnogih odpovedi, nekaterih tudi v zadnjem trenutku, vseskozi spreminjal. Pa vendar smo jih uspeli nekako izpeljati. Društvo Slovencev iz Labina je 29. septembra imelo predavanje arhitekta **Antona Percana** o Slovencih v Pulju, Slovensko kulturno društvo Istra pa je v puljski Mestni knjižnici in čitalnici 2. oktobra gostilo predsednico Zveze slovenskih društev na Hrvaškem dr. **Barbaro Riman**, ki je predstavila svojo knjigo »Slovenska društva na Hrvaškem od 1886 do 1991. leta«. O knjigi sta poleg avtorice govorila tudi založnik, predsednik Sveta slovenske nacionalne manjšine Primorsko-goranske županije in predsednik slovenskega društva Snežnik iz Lovrana **Vasja Simonič** ter urednica knjige, izr. prof. dr. **Kristina Riman**. Knjiga je pionirsko znanstveno delo na področju zgodovinskega raziskovanja delovanja slovenskih društev na Hrvaškem.

Veselo vzdušje so pripravili harmonikarji SKD Lipa iz Buzeta.
Foto: Bojan Številka

iz Istre in z Reke. Nastopili so Mešani pevski zbor Bazovica z Reke ter tamkajšnja folklorna skupina, pihalni orkester KUD-a Roč ter roški Gunjci, harmonikarji SKD Lipa iz Buzeta ter Trio Lipa iz Buzeta. Ne glede na dež in epidemiološke ukrepe, se je zbrana družina kar lepo zabavala.

Kot rečeno, so bili tokrat tudi Dnevi slovenskega filma oktobra. In to kar med tednom, saj so bili konci tednov že zasedeni. Gostov letos ni bilo zaradi epidemioloških ukrepov v obeh državah, prepovedana je bila tudi obvezna pogostitev s fritulami. Vendar, gledalcev nikoli ni bilo več kot letos.

Dnevi slovenskega filma so se začeli v ponedeljek 12. oktobra v Kinu Valli v Pulju s projekcijo drame *Izbrisana*, režiserja **Mihe Mazzinija**. Naslovni vlogi v drami igrata **Judita Franković Brdar** in **Sebastijan Cavazza**. Gre za pretresljivo zgodbo, eno izmed več kot 25000 zgodb izbrisanih na začetku devetdesetih let v Sloveniji. Kar veliko število gledalcev je gledalo film. Direktorica kina Valli **Tanja Miličić**, povedala je, da je bil to najbolj obiskan film od avgusta letos. Drugi dan je bil na sporedu triptih *Igram, sem Miroslava Mandića*. Gre za slovensko-bosansko-hercegovsko koprodukcijo o tem, kaj pomeni biti igralec. Skozi tri zgodbe trije igralci prehajajo med liki in lastnimi osebnostmi. Sreda je bila rezervirana za glasbeni dokumentarni film o slovenskem kantavtorju **Vladu Kreslinu** *Poj mi pesem*. Gledalci so uživali v njegovi glasbi ter zgodbah in video posnetkih iz njegovega življenja. *Ne bom več luzerka* pa so si gledalci lahko ogledali ob koncu Dnevov slovenskega filma. Film debitantke **Urše Menart** govori o mladi študentki, ki živi pri starših in njenih eksistenčnih težavah ter dvomih o tem, kaj bo počela v življenju.

Maja Tatković Diklić 🗣️

Nastop folklorne skupine Bazovica z Reke v Roču. Foto: Eva Ciglar

Nastop zbora in folklorne SKD Ajda iz Umaga je zaradi ukrepov proti epidemiji odpadel, tako, da so člani Ajde pripravili le fotografsko razstavo, o čemer pišemo v članku na strani 12. Največji „žur“ pa je bil v Roču. V organizaciji SKD Lipa iz Buzeta, se je v nedeljo, 11. oktobra v Roču zbralo kar nekaj rojakov

Knjiga PILOK v elektronski obliki

V času, ko je zaradi epidemije gibanje omejeno, vas bo morda razveselila novica, da je na portalu Digitalne knjižnice Slovenije dostopna elektronska verzija knjige PILOK, pokojnega avtorja Bojana Pajnič. To je prva knjiga natisnjena v pleško-osilniških govorih ter obenem prva knjiga, ki je tiskana v Sloveniji v govorih ob zgornji Kolpi in Čabranci. Ti so že od leta 2015 kot pomemben element kulturne dediščine vpisani v obeh registrih nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji in Hrvaški. Knjiga je opremljena z uvodnimi besedili v slovenščini in hrvaščini in jo najdete na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-V784YHF4>
Želimo vam obilo prijetnih uric ob prebiranju zgodb iz naše doline.

(ms) 🗣️

Jesen v Bazovici za otroke

Slovenski dom KPD Bazovica si že več let na različne načine sprizadeva pritegniti več mladih in v sodelovanju z učiteljicami slovenščine je doslej pripravil več uspešnih projektov, od delavnic in dogodkov, povezanih tudi s praznovanji, do jezikov-

Jesen v Bazovici je bila posebej prilagojena željam najmlajših.
Foto: Saša Kernjak Zubović

nih in igralnih uric, ki v društvu še vedno redno potekajo. Na začetku novembra so to dejavnost obogatili z novim programom z naslovom Jesen v Bazovici, zasnovan po vzoru na priljubljeno poletno delavnico Poletje v Bazovici. Tudi tokrat so se prijavili večinoma potomci aktivnih članov društva in drugih rojakov, ki sicer obiskujejo številne dogodke za najmlajše.

Dvodnevno druženje Jesen v Bazovici sta pripravili in vodili učiteljici slovenščine po modelu C oz. kot izbirnega pouka na več šolah: Andrea Šlosar, ki poučuje na OŠ Pečine na Reki, OŠ Dr. Andrija Mohorovičič v Matuljih in podružnični OŠ Jušiči ter OŠ Klana, in Darja Čubrić, ki vodi ta pouk na OŠ Marija i Lina v Umagu in OŠ Vazmoslav Gržalja v Buzetu. Programa, posebej

prilagojenega željam najmlajših - brez tega pač ne gre, pravita učiteljici - se je udeležilo petnajst otrok v starosti od pet do dvanajst let. Pestra dejavnost je potekala v ločenih skupinah in ob upoštevanju vseh drugih epidemioloških ukrepov in priporočil. Po zajtrku so risali, brali, izdelovali voščilnice za božične in novoletne praznike, izkopavali dinozavre in se ob vsem učili slovenskih besed, po kosilu pa si ogledali tudi kakšen film ali risanko. Po besedah učiteljic se otroci med seboj v glavnem že poznajo z drugih srečanj v KPD Bazovici, nastala so tudi nova prijateljstva in nasploh so bili izjemno pridni. K temu je med drugim gotovo pripomoglo tudi lepo, sončno in toplo vreme, v katerem so lahko brezskrbno uživali v igri in veselju na prostem, na velikem in urejenem vrtu Slovenskega doma.

Malčki z učiteljico Darjo Čubrić.
Foto: Sandra Grudenic

Tajnica KPD Bazovica Sandra Grudenic napoveduje, da je društvo do konca leta sicer načrtovalo več novih dejavnosti za najmlajše, a žal so se jim morali odpovedati zaradi slabega epidemiološkega položaja.

Med drugim to velja celo za miklavževanje in praznične decembrske prireditve, pa tudi Mala planinska šola čaka na prihodnje leto. Kljub temu optimizma ne manjka, kajti dobra udeležba najmlajših in njihovo navdušenje, skupaj s pohvalami staršev, babic in dedkov nakazuje, da se uresničuje dolgoletna želja in da po več letih v društvu nastaja nov podmladek.

Marjana Mirković za Sopotja,
december 2020 🇺🇸

O dvodnevnem druženju, poimenovanem Jesen v Bazovici v tamkajšnjem Slovenskem domu lahko več izveste tudi v oddaji Radia Slovenija: <https://radioprvi.rtvlo.si/2020/10/sotocja-294/>

Slovenski zajtrk tudi v Splitu

Tretji petek v novembru se na dan slovenske hrane v Sloveniji že deset let zajtrkuje na tradicionalen način. Pa smo letos na ta pomen zajtrkovanja opozorili tudi mi Slovenci v Splitu in zdravo domačo hrano s posebnim užitek tudi zaužili. Alpsko mleko, ajdov kruh z orehi, cvetlični med kranjskih čebel sivk, maslo in jabolka so bili na jedilniku tega jutra, v prostorih društva pa je vladalo pristrčno „dobro jutro“, seveda po vseh predpisanih merilih v sedanjih situaciji.

Vera Hrga 🇺🇸

Nekdanja tajnica splitskega društva **Ana Matusinović** in predsednik **Cveto Šušmelj** ob tradicionalnem slovenskem zajtrku.
Foto: Vera Hrga

O prihodnosti slovenstva, ohranjanju identitete in jezika

Svet vlade za Slovence v zamejstvu, ki ga tradicionalno vodi predsednik slovenske vlade je 15. decembra na Brdu pri Kranju na rednem letnem srečanju med drugim razpravljal o prihodnosti slovenstva, ohranjanju slovenščine in identitete zunaj meja ter vlogi Slovenije pri tem.

Na srečanju so se dogovorili, da bodo predstavniki Slovencev v zamejstvu s pristojnimi slovenskimi oblastmi nadaljevali razpravo in razmislek glede prihodnosti slovenstva v sosednjih državah. Eden od sklepov sestanka je bil tudi, da bodo skušali nadgraditi obstoječe politike in pripraviti novo strategijo za zamejske skupnosti, ki bo prilagojena novim izzivom ohranjanja ter razvoja slovenstva zunaj meja Slovenije, so sporočili iz urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Seja Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu 15.12.2020.
Foto: uszs.gov.si

Premier **Janez Janša** je uvodoma poudaril pomen krepitve sodelovanja kulturnih ustanov z obeh strani meje, vlogo mladih, ki morajo biti v ospredju vseh aktivnosti in omenil prizadevanja vlade pri krepitvi

dobrih odnosov s sosedomi, tudi z željo po čim boljšem uveljavljanju manjšinskih pravic Slovencev v teh državah.

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu **Helena Jaklitsch** je predstavila aktivnosti in prizadevanja urada v tem letu ter načrt aktivnosti v prihodnjem. Kot je povedala, je urad za Slovence v zamejstvu in po svetu okrepil sodelovanje z ministrstvom za gospodarstvo in za kmetijstvo, dobro pa sodeluje tudi z ministrstvom za izobraževanje, enim ključnih sogovornikov pri podpori Slovincem zunaj meja domovine pri utrjevanju znanja slovenščine. Eden pomembnejših korakov k bolj sistematičnemu razmisleku o aktivnostih za izboljšanje položaja v zamejskih skupnosti pa bo po njeni oceni priprava nove celovite strategije za prihodnjih deset let.

Člani sveta iz zamejstva - Italije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške - so med drugim predstavili pričakovanja, ki jih imajo od Slovenije pri strateških vprašanjih njihovega razvoja ter dvostranskega sodelovanja z državami, kjer živijo. Strinjali so se, da je ohranjanje slovenskega jezika in slovenske identitete temeljni dejavnik obstoja slovenstva v zamejstvu. Raba slovenskega jezika na vseh področjih življenja, javnem, zasebnem/družinskem in upravnem, je ključna za ohranitev in razvoj slovenske identitete. Za doseg tega cilja so pomembne kulturne in ostale dejavnosti, ki krepijo medsebojno in čezmejno sodelovanje ter ohranjajo vez s Slovenijo. Pri tem imata vedno večjo vlogo in pomen vzgoja in izobraževanje v slovenskem jeziku na vseh nivojih. K povezanosti z matično domovino pa zagotovo prispevajo različne izmenjave mladine, kulturnih društev in skupin, ki so bile v preteklosti bolj razvejane. *(sporočilo uszs/sta/dab)*

Skrb za jezike manjšin

Svet Evrope za večjo promocijo manjšinskih jezikov

Hrvaška naj stori več za učenje in promocijo jezikov narodnih manjšin v izobraževanju, javni upravi in medijih, pa tudi za rabo jezikov narodnih manjšin tam, kjer živijo te manjšine, poziva Svet Evrope. Med jeziki narodnih manjšin na Hrvaškem je seveda tudi slovenščina.

Odbor ministrov Sveta Evrope (SE) je priporočila sprejel na podlagi poročila odbora strokovnjakov in v skladu z evropsko listino za regionalne in manjšinske jezike. V listini so kot jeziki manjšin na Hrvaškem navedeni češki, istroromanski, italijanski, madžarski, nemški, romski, rusinski, srbski, slovaški, slovenski in ukrajinski jezik. Ti jeziki imajo različno stopnjo zaščite, so dodali. SE je pozval k uvajanju manjšinskih jezikov v "enakopravno in uradno rabo" v več občinah z zadostnim številom govorcev določenega manjšinskega jezika. Pri delu bi jih morale uporabljati lokalne oblasti in lokalne izpostave državnih oblasti. Posebej pa izpostavlja izobraževanje, učenje in pouk manjšinskih jezikov v šolah. Na Hrvaškem je tedensko število učnih ur katerega od manjšinskih jezikov ali pouka v manjšinskem jeziku "povsem nezadostno", so še ocenili in opozorili, da je število ur pouka v manjšinskih jezikih v praksi največkrat omejeno na najmanjše število ur.

Odbor ministrov Sveta Evrope je dodal tudi nekaj priporočil glede zastopnosti manjšinskih jezikov v javnih medijih, predvsem v pro-

gramih HRT in se zavzel za pogostejše izhajanje tiskanih medijev v teh jezikih. Hrvaške oblasti so iz Strassbourga pozvali, naj pripravijo poročilo o nujnem izvajanju priporočil do 1. marca 2023.

(sta/dab)

Sedež Sveta Evrope v Strassbourgu, foto: coe.int

Z otroki se je treba pogovarjati, spoštovanja drugačnosti in strpnosti jih moramo naučiti

V prejšnji številki Novega odmeva smo na kratko predstavili delo Helence Pirnat Dragičević kot Varuhinje otrokovih pravic na Hrvaškem. Takrat smo obljubili tudi daljši pogovor z njo, predvsem kot slovensko rojakinjo, ki si je v sosednji državi ustvarila svoj novi dom in naredila uspešno poklicno kariero. Helenca Pirnat Dragičević se je rodila v Brežicah, pri desetih sta se z mamo preselili v Zagreb, kjer je diplomirala na Pravni fakulteti, opravila pravosodni izpit in do imenovanja na sedanjo funkcijo opravljala odgovorne dolžnosti v državno-tožilski organizaciji.

Foto: dijete.hr

Na Hrvaškem vas poznamo kot varuhinjo otrokovih pravic. Vaše ime razkriva, da ste slovenskega rodu. Kako se spominjate zgodnjega otroštva, ki ste ga preživeli v Sloveniji?

- Naj najprej pozdravim bralce „Odmeva“, vam pa se zahvalim za priložnost, da se predstavim. Moje ime razkriva moj slovenski rod, na katerega sem zelo ponosna. Zgodnje otroštvo sem preživela v rodnih Brežicah. To je bilo obdobje prvih korakov, besed, zgodnjih življenjskih vtisov, prvih prijateljstev, vrtca in prvih šolskih let, prvih knjig in knjižnic, učenja vsega tistega, kar mi je zdaj v življenju pomembno. Povezana pa sem tudi z Novim Mestom, kjer sem bila pogosto na obisku pri babici in dedku. To je bilo veselo obdobje igre od jutra do večernih ur, vožnje s kolesi po sosedstvu. Obdobje, ko smo se brez strahu, tehnologije in brez staršev igrali po cele dneve, viseli po drevesih, skakali in se skrivali, kradli sosedove češnje, jedli kruh in maslo, gledali risanke pred Dnevnikom in pri tem bili zares otroško

ste doživeli prihod v novo jezikovno okolje?

- Ob polletju četrtega razreda sva se zaradi družinskih razmer z mamo preselili v Zagreb. Zame, »vaško« deklico, zelo povezano z naravo in majhnim okoljem, v katerem sem se počutila zelo varno, je bil to kar šok, posebej še zato, ker sem prišla v novo jezikovno okolje. Čeprav nisem bila preveč odprt otrok, sem se kar hitro uspela prilagoditi novim okoliščinam in v kratkem času sem se naučila novega jezika, hrvaščine, ki pa sem jo že prej na nek način imela v ušesih. Namreč, v Brežicah je takrat živelo veliko otrok iz »oficirskih« družin, s katerimi sem se občasno pogovarjala v srbsko hrvaškem jeziku.

sproščeni. Takrat je za nas otroke zapoved „moraš ostati doma“ pravzaprav pomenila kazen. Hkrati so me v tem obdobju starši, babica in dedek ter ostali odrasli počasi in brez stresa uvajali v svet obveznosti, v svet odraslih. Zelo rada se spomnim tega obdobja, ki me je zaznamovalo, in se pri tem vedno spomnim tudi besed J. Miltona: „Otroštvo kaže človeka, kot jutro kaže dan“.

V Zagreb ste se preselili pri desetih. Kako

Če jezika ne uporabljaš redno, ga pozabiš

Ste imeli kakšne težave pri učenju hrvaščine? Kaj vam je povzročalo največ preglavic?

- V Zagreb sem prišla z mamico, ki je Slovenka in ki tudi ni govorila hrvaško, tako da sva obe imeli težave z novim jezikom. Že kot deklica sem zelo rada in veliko pisala in ko se zdaj spomnim svojih prvih hrvaških esejev, se vedno nasmehnem. Vsaka druga beseda je bila na začetku napačna. Čeprav sta si podobna, sta slovenski in hrvaški jezik popolnoma drugačna. Kar nekaj časa sem imela »klasične« težave z besedami, ki so podobne v hrvaškem in slovenskem jeziku, z naglasom, s slovnico, ki je v hrvaščini popolnoma drugačna, črkami ć,đ,dž, lj, ki jih slovenski jezik ne pozna, kot tudi z dvojino, ki je hrvaščina ne pozna. In pa uporabo zlogov -ije in -je namesto črke -e. Moram priznati, da se mi manjše napake dogajajo tudi danes, po dolgih letih vsakdanje

uporabe hrvaškega jezika in ko znam prav vsa pravila, ker enostavno nečesa nimam »v ušesih«. Tak primer je izgovorjava besede Ljubljana, kjer očitno moj izgovor črke lj nikoli ne bo hrvaški. Prav po tem me včasih še kdo odkrije, da sem Slovenka.

Je sčasoma hrvaščina postala vaš dominanten jezik

tudi sicer?

- Ja, tukaj živim že več kot štirideset let in hrvaški jezik uporabljam vsakodnevno tako v poslovnem kot v zasebnem svetu in hrvaščina je postala moj dominanten jezik. Razlog je v tem, da živim v prevla-

Včasih, ampak tega je že dolgo, je narodnost morda malce vplivala na mojo poklicno pot, vendar ne bistveno. Mislim si, da je vse za nekaj dobro, in z delom in vztrajnostjo sem na poklicni poti uspela in sem z doseženim zadovoljna.

dujoče hrvaško govorečem okolju, poleg tega pa sem bila s slovenskim jezikom na žalost vse manj v stiku. Tudi moji odhodi v Slovenijo so namreč sčasoma postali vse bolj redki. Moram vam priznati, da mi trenutne razmere, v katerih zaradi zdravstvene krize ni moč potovati v Slovenijo, zelo težko padejo. Morda se bo v prihodnosti pojavila še kakšna priložnost, v kateri bom lahko združila svoje, mislim da kar dobro znanje obeh jezikov in pa strokovno znanje v poslovnem delu življenja.

Ampak očitno ste ohranili stik z materinim jezikom, saj ga kar dobro uporabljate?

- Nimam težav v vsakdanjem pogovoru, morda pa bi bilo nekoliko težje z uporabo strokovnega jezika v slovenščini.

Za to nisem imela veliko priložnosti, z jezikom pa je, vemo, najbolj pomembno čim več ostati v stiku.

Kar sem dosegla, mi je uspelo z lastnim delom in vztrajnostjo

Ste se zaradi tega, ker po rodu niste Hrvatica, srečevali s kakšnimi težavami na svoji poklicni poti na Hrvaškem?

- Na to vprašanje bi rada odgovorila negativno, pa vendar imam nekoliko drugačne izkušnje v delu svoje profesionalne poti, vendar je bilo to že dolgo nazaj. No, nerada govorim o takih stvareh, ki navsezadnje tudi niso bistveno vplivale na mojo poklicno pot in me niso strle, saj sem vse življenje ostala prava garačka, ki je vse dosegla le z lastnim delom in vztrajnostjo. Zato bom rekla, da me v življenju ob raznih preizkušnjah zmeraj vodi misel, da je vse za nekaj dobro. Tudi tistim, ki so me morda v določenem trenutku zaradi mojega rodu dojemali drugače, je zdaj jasno, kdo sem. Lahko rečem, da sem s svojo profesionalno potjo in z vsem kar sem dosegla zelo zadovoljna.

Ko ste postala mama, v katerem jeziku ste govorili s svojimi otroci?

- Sem ponosna mama dveh, zdaj že skoraj odraslih sinov. Ob rojstvu starejšega

sina **Gregorja** in v njegovem otroštvu sem z njim uspela vsaj občasno govoriti v slovenskem jeziku, tako da ga on kar dobro obvlada. No,

z mlajšim sinom

Ivorjem mi to na žalost ni uspelo, ker je on - še danes ne vem zakaj - zavračal vsako komunikacijo v slovenščini, sama pa zaradi tedanjih življenjskih razmer nisem bila dovolj vztrajna pri tem, da

bi ga naučila slovensko. Ivor slovenščino danes razume, je pa žal ne govori. To je bila moja napaka, ki jo sedaj, ko je že najstnik, skušam popraviti. Upam da bova v

tem skupaj uspela, kajti danes tudi on kaže zanimanje za ta jezik.

Številni, ki smo v podobni vlogi, opažamo, da so prvorojenci bolj dovzetni za uporabo maternega jezika, v našem primeru slovenščine, medtem ko mlajši otroci manj....

- ....tolaži me, da se to dogaja tudi v drugih družinah, čeprav

menim, da smo za to izključno odgovorni mi starši, ki nismo bili dovolj vztrajni, oziroma nismo našli poti, da se poigramo in naš materni jezik približamo otrokom.

Strpnost ni prirojena, moramo se je naučiti

Slovenija in Hrvaška sta sosednji državi, med katerimi se je v minulih letih kar nekajkrat znalo zaiskriti. Menite, da to vpliva tudi na otroke v mešanih družinah, ki lahko postanejo žrtve stereotipov o enem ali drugem narodu?

- Priča smo, da sta Slovenija in Hrvaška pravzaprav povezani državi, med katerima pa včasih pride do medsebojnih nesporazumov. Otroci obeh nacionalnosti, ki spremljajo dnevna dogajanja, lahko nekatere takšne situacije, ki jih ne razumejo, začutijo kot nelagodje, v posamičnih primerih pa to lahko vpliva na

Starejši sin kar dobro govori slovensko, mlajši slabše. Kot otrok je to zavračal, sama pa sem bila premalo vztrajna. Ampak zdaj tudi on kaže več zanimanja za slovenščino.

njihovo samozavest v družbi z otroci druge nacionalnosti, med katerimi se lahko celo počutijo neprijetno. Menim, da je

v vsakem takšnem primeru pomembno, da odrasli/starši, primerno otrokovi starosti, pojasnijo, da so to stvari, ki se dogajajo povsod v svetu odraslih, za katere pa otroci niso odgovorni.

Zelo pomemben je pogovor o teh te-

mah ter varno družinsko ozračje, v katerem otrok raste in se oblikuje njegova osebnost. Pomembno je otroke naučiti, da se ni lepo posmehovati drugim in drugačnim. Na tak način jih učimo strpnosti. **Kaj bi Hrvaška država lahko še storila za večje spoštovanje različnosti, predvsem med mlajšimi generacijami?**

- Za večje medsebojno spoštovanje in sprejemanje različnosti je pomembno, da se naučimo strpnosti. Ljudje se s tem ne rodijo, temveč se tega učijo od najmlajših let, ne samo v družini, ampak tudi v vrtcih in šolah. Samo s skupnim vplivom družine in ustanov, v katerih otroke danes vzgajamo in poučujemo, jih lahko naučimo strpnosti. Zato iz mojega Ura da varuhinje otrokovih pravic predlagamo, da se v hrvaški šolski sistem uvede obvezen predmet, v okviru katerega bi poučevali otroke o človekovih pravicah, človeško-pravnih razmerjih in strpnosti, ki je v današnjih časih nujna. (tbb) 🗣️

Foto: Tomislav Smoljanović/PIXSELL

Dogodek, ki je pomenil uresničitev sanj

Pred dnevi je minilo 30 let od enega najpomembnejših in prelomnih dogodkov v zgodovini slovenskega naroda. 23. decembra leta 1990 so prebivalci Slovenije z volilno pravico glasovali o tem, »ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?«, kot se je glasilo plebiscitno vprašanje. Pritrdilno je odgovorilo 95 odstotkov od 93 odstotkov volilnih upravičencev, ki so se udeležili plebiscita. To pomeni, da se ja samostojno Slovenijo izreklo 88,5 odstotkov vseh prebivalcev z volilno pravico.

Konec 80-ih let minulega stoletja se je družbeno-ekonomska kriza v Jugoslaviji poglobljala, zaostrovala so mednacionalne napetosti, zvezni in republiški politični vrhovi niso bili sposobni najti rešitev in so krizne razmere le še spodbujali. Zlasti v Srbiji in na ravni federacije so se krepile centralistične težnje in nasprotovanje demokratičnim reformam. V Sloveniji pa so se krepila prizadevanja za uvedbo demokratičnega sistema in tržnega gospodarstva, začele so nastajati do tedaj prepovedane politične stranke, s 57. številko Nove revije so bili predstavljeni prispevki za slovenski nacionalni program, pojavljati so se začele zahteve po samostojni državi, ki so bile skupaj s programom demokratičnih sprememb zajete v t.i. Majniški deklaraciji. Medtem so bili v Sloveniji sprejeti ustavni amandmaji, ki so dejansko »uzakonili« večstrankarstvo, po odhodu najprej slovenske in potem še drugih delegacij s kongresa v Beogradu je neslavno končala tudi Zveza komunistov Jugoslavije.

Spomladi so bile v Sloveniji prve večstrankarske volitve po drugi svetovni vojni, na katerih je zmagala koalicija novih strank Demos, ki je sestavila novo vlado pod vodstvom Lojzeta Peterleta. Vodstvo Demosa, njegovi ministri in poslanci so novembra na sestanku v Poljčah pri Begunjah sprejeli odločitev o izvedbi plebiscita. Po burnih razpravah tako glede same vsebine kot glede izvedbe so se stranke Demosa in opozicijske stranke v začetku

decembra vendarle dogovorile o vseh najpomembnejših vprašanjih in podpisale sporazum o skupnem nastopu na plebiscitu, s katerim so se zavezale, da bodo delovale sporazumno in uskla-

Razglasitev rezultatov plebiscita za samostojno Slovenijo, 26.12.1990. Foto: arhiv Primorskih novic

jeno v prid odločitvi za samostojno Slovenijo. Zakon o plebiscitu je bil potem v DZ potrjen brez glasu proti, za datum plebiscita je bil določen 23. december, rezultate so razglasili čez tri dni, 26. decembra, ki ga Slovenija v spomin na ta dogodek praznuje kot Dan samostojnosti in enotnosti.

V mesecih po plebiscitu so se začele priprave za pravno in dejansko osamosvojitve, 6 mesecev pozneje je bila sprejeta Temeljna listina o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, kot temeljni osamosvojitveni akt in razglašena samostojnost in neodvisnost. Dan po razglasitvi se je začela vojna, ki se je v Sloveniji končala razmeroma hitro, se je pa z vso silovitostjo nadaljevala na Hrvaškem in v BiH. S plebiscitom o samostojni državi Sloveniji je dejansko prenehala obstajati druga Jugoslavija in začel se je proces nastajanja novih držav.

(dab)

Glasovanje na plebiscitu za samostojno Slovenijo, 23.12.1990. Foto: arhiv Primorskih novic

Kovanci ob 30. obletnici plebiscita

Banka Slovenije je decembra dala v prodajo spominske kovance ob 30. obletnici plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, in sicer 500 zlatnikov z nominalo 100 evrov in 1000 srebrnikov z nominalo 30 evrov, dvokovinski kovanec v proof (750) in navadni tehnik kovanja (40.000) z nominalo tri evre.

Zatišje pred viharjem?

V zadnjih dveh mesecih se na relaciji Zagreb – Ljubljana ni veliko dogajalo, saj imata obe državi veliko dela z obvladovanjem epidemije novega koronavirusa. Glede tega sta namreč obe državi v samem svetovnem vrhu, žal v slabem.

Nekaj dinamike v odnose med državama je vnesla napoved o italijanski in hrvaški razglasitvi izključnih gospodarskih con v Jadranskem morju, ki naj bi ju uradno razglasili januarja 2021. A to uradne Ljubljane ni posebej vznemirilo in slovenski premier **Janez Janša** je spet, že drugič letos, zastopal hrvaškega kolega **Andreja Plenkovića** na sestanku predsednikov vlad in držav Evropske unije v Bruslju 10. in 11. decembra.

Pri slovenski vladi ni videti kakšne nivoje zaradi napovedi, da bosta Rim in Zagreb razglasila izključni gospodarski coni v Jadranu, kar je bilo za Slovenijo do zdaj zelo sporno iz dveh razlogov. Prvi je, ker Sloveniji onemogoča stik z odprtim morjem in drugič, ker vsaj formalno, med državama ni uradno določene meje na morju oz. ta ni bila določena do sodbe arbitražnega sodišča, ki pa je Hrvaška tako ali tako ne priznava. Zanimivo je, da je tokrat s predlogom o razglasitvi cone prišla italijanska stran in seveda je Hrvaška to takoj zagrabila, saj je pred leti cono že razglasila, a ta ne velja za države članice. V Ljubljani so na napoved odgovorili le, da od sosed pričakujejo, da bosta ravnali v evropskem duhu. Kot je dejal zunanji minister **Anže Logar**, gre za »strateško vprašanje, ki ga nameravajo reševati s strpnim dialogom in ne na očeh javnosti«. In potem so sledili ločeni in skupni pogovori med predsedniki vlad in zunanjimi ministri, bolj ali manj "ne na očeh javnosti", a ostalo je pri nameri: Hrvaška in Italija

(bo)sta razglasili

izključni gospodarski coni, pri čemer bo meja med njima skoraj gotovo potekala po meji dosedanjega epikontinentalnega pasu, ki je pravzaprav sredinska črta med Italijo in obalami držav na vzhodni strani Jadrana. To pa pomeni, da v Jadranskem morju ne bo več mednarodnih morskih voda, razen na jugu, pred obalami Črne gore. Kakšne bodo posledice za Slovenijo, za razmejitev na morju med Slovenijo in Hrvaško, za slovenske ribiče (ti brez dovoljenja ne bodo več imeli kje loviti, saj nimajo dostopa do odprtega morja, razen seveda v slovenskih teritorialnih vodah) in kako bo to vplivalo na razmejitev na morju med Slovenijo in Hrvaško, v času pisanja tega teksta še ni znano. Uradna slovenska politika trdi, da to ne bo imela nikakršnega vpliva, opozicija pa seveda ostro kritizira vlado in posebej vladajočo SDS, češ, da se gre politično trgovino s "sestrsko" HDZ na škodo slovenskih nacionalnih interesov. Bolj kot zaradi con v Jadranu pa je uradna Ljubljana očitno zaskrbljena zaradi premalo učinkovitega hrvaškega zavračanja prebežnikov, ki iz Bosne in Hercegovine

prihajajo na Hrvaško in iz nje v Slovenijo. Tako je notranji minister **Aleš Hojs** kritiziral Hrvaško, ker ne pristane, da bi ji pri varovanju meje pomagale evropske sile Frontex. Iz Hrvaške namreč prihaja še vedno veliko migrantov, pravi Hojs, ki se je 10. decembra o tem pogovarjal z **Davorjem Božinovićem**. Letos do začetka novembra jih je Slovenija na Hrvaško vrnila 9136, kar je nekaj manj kot lani, ko jih je sicer v vsem letu nazaj na Hrvaško izročila nekaj več kot 11 tisoč.

Je pa (sodni) epilog doživel še en meddržavni spor z dolgo brado. Veliki senat Evropskega sodišča za človekove pravice je razsodil, da to sodišče ni pristojno za tožbo Slovenije proti Hrvaški zaradi terjatev Ljubljanske banke (LB) do hrvaških podjetij, saj konvencija vladam ne dovoljuje uporabe mehanizma meddržavne tožbe za obrambo pravic pravnih oseb, ki niso nevladne organizacije. Veliki senat je odločitev sprejel z večino, odločitev pa je dokončna.

Slovenija je meddržavno tožbo proti Hrvaški vložila 15. septembra 2016, ker da hrvaška sodišča sistematično onemogočajo Ljubljanski banki, da bi prišla do terjatev, ki jih ima do hrvaških podjetij, s tem pa so banko prikrajšala za njeno premoženje. Terjatve izhajajo iz obdobja nekdanje skupne države, ko je bila LB velik posojilodajalec hrvaškim podjetjem. Glavnica neizterjanih posojil LB naj bi znašala okoli 170 milijonov €, skupaj z obrestmi na dan vložitve tožbe pa skoraj 430 milijonov.

Meja med izključnima gospodarskima conama bo šla po sredinski črti v Jadranu (slika: edutorij.e-skole.hr)

Knjige so spet na svojem mestu

Začela bom z dobro novico iz knjižnice. V knjižnici so spet vse knjige na svojem mestu, označena so področja in spet lahko hitro najdemo, kar iščemo.

Delo sicer še ni do konca opravljeno, ampak v knjižnici se vedno najde kaj takega, kar je še treba dokončati.

Slaba novica pa je, da je knjižnica od novembra zaprta za naše bralce zaradi poslabšanja epidemioloških razmer. Prilaganje novim razmeram je edino kar lahko storimo, da bi pandemijo obvladali in pomlad pričakali z odprtimi vrati našega Doma.

Ob tem bi rada opozorila na zanimive knjige, ki so povezane z nekaterimi pomembnimi obletnicami v zadnjih mesecih. 23. novembra je bil dan generala

Maistra, borca za severno mejo. V zanimivi knjigi Poezije, tiskani leta 1904 v Ljubljani, se Rudolf Maister predstavlja kot pesnik, avtor sonetov in balad. Gotovo bodo marsikoga navdušile. Obletnica rojstva Franceta Prešerna 3. decembra pa je vselej lahko spodbuda za prebiranje verzov iz velike zbirke njegovih pesmi v naši knjižnici.

Praznike, ki so pred nami bomo praznovali drugače, kot smo jih bili navajeni praznovati do zdaj. Z našimi svojci, ki živijo čez mejo, ne bomo mogli biti skupaj. Virtualno druženje nikoli ne more nadomestiti osebnega, fizičnega stika. Lahko pa se spomnimo običajev in navad naših staršev ali starih staršev, lahko pa nas na nekdanje šege in navade ob božično-no-

voletnih praznikov spomnijo tudi nekatere knjige, ki so na policah v naši knjižnici. Vsekakor pa nam lahko dobra knjiga pomaga olajšati in polepšati življenje v teh ne ravno prijetnih časih.

Darija Stantić

Jezikovne drobtinice

Išče se slovenska beseda leta

Že petič zapored v Sloveniji poteka izbor slovenske besede leta. Razglasili jo bodo 11. januarja. Konkurenca je velika, vse pa je podrejeno koronavirusnemu (ne)letu.

Kako poteka izbor? Predloge besed oz. besednih zvez vsako leto do sredine decembra zbirajo na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, prek spletnega naslova ali družbenih omrežij. Potem jezikoslovci izberejo deset finalistov, o katerih poteka spletno glasovanje.

Že ob razpisu letošnjega izbora je bilo jasno, da bodo v igri predvsem besede, povezane z epidemijo, npr.: koronavirus, zajezi-
tevi (epidemije), maska, incidenca (okužb), rahljanje ukrepov, razkužilo, karantena, obup, ventilator. Seveda so zanimive tudi besede, ki opisujejo pojave ob robu epidemije in so razumljive predvsem v domačem okolju, npr.: žvižgač - v povezavi z javnim

uslužbencem, ki je razkril domnevne nepravilnosti pri nabavi mask, ali zoompredavanje – v povezavi s poukom na daljavo, prek računalnikov in spleta. Iz političnih logov pa prihajajo nove besede, npr.: hojsati (ima več pomenov, ndr.: iznajdljivo prehajati občinske meje - po notranjem ministru **Hojsu**), počivavčer (darilni vavčer državljanom za počitnice doma - po gospodarskem ministru **Počivalšku**) ali okaciniti (v pomenu pretentati ali po svoje razlagati ukrepe – po vladnem govorniku **Kacinu**).

Najbolj grenko-sladka pa je nova beseda - neleto. Sladka zato, ker je izvirna in bogati slovenski jezik, grenka pa zato, ker z njo označujemo leto 2020, ki ga pravzaprav ni bilo. *(jpt)*

Kaj pa naša beseda leta?

Ne dvomimo, katere besede bi bile v ožjem izboru za besedo leta na Hrvaškem, če bi ga razpisali v Slovenskem domu.

Na vrhu bi bile zagotovo vse tiste besede in besedne zveze, ki jih povezujemo s koronakrizo (žarišče, testiranje, covid,

pozitivni, samoizolacija) in potresom (sunki, epicenter, nalepke, razpoke, ruševine) ter spremenjenim svetom,

v katerem živimo (nostalgija, stiska, žalost, negotovost, osamljenost). Zgostovo bi jim lahko dodali tudi novi be-

sedi - neleto in nedruženje, ki na žalost opisujeta naša življenja v letu 2020. Še dobro, da bo to leto kmalu mimo!

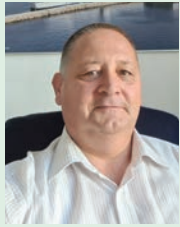

Leto	Slovenska beseda leta	Razlaga
2016	begunec	Odras begunske krize, ki je v letu 2016 prizadela tudi Slovenijo.
2017	evropski prvaki	Slovenska moška košarkarska reprezentanca je na evropskem prvenstvu 2017 osvojila zlato medaljo.
2018	čebela	20. maj 2018 je bil prvič svetovni dan čebel. Združeni narodi so ta sklep sprejeli na predlog Slovenije.
2019	podnebje	Podnebje in podnebne spremembe so v zadnjih letih medijsko zelo izpostavljene teme.

V družinah slovenščina le še priložnostno

Ali se v družini pogovarjate v slovenščini? Ali vztrajate, da se govori slovensko tudi, če imajo drugi družinski člani morda s tem preglavice? Se jim ljubi pogovarjati v slovenščini? Ste vaš materni jezik prenesli tudi na potomce? Takšna in podobni vprašanja smo zastavili nekaj Slovenkam in Slovencem na Hrvaškem in tukaj so njihovi odgovori.

Milan Grlica, član Slovenskega doma KPD Bazovica, Reka: „Dokler sta bila starša živa, smo doma govorili slovensko. S soprogo, ki ni Slovenka, vendar pa slovenščino dokaj dobro obvlada, saj tudi igra v dramski skupini društva, se v glavnem pogovarjamo v domačem narečju - čakavščini. Najina sin in hčerka sta od malih nog, doma in v slovenskem društvu, uporabljala slovenščino in končala študij v Ljubljani. V pogovoru z njima jaz običajno uporabljam slovenski jezik, odgovarjata mi pa v glavnem v hrvaščini. Moramo se zavedati, da je asimilacija zamejskih Slovencev dejstvo, ki se naglo dogaja. Ena izmed rešitev za ohranitev slovenščine med zamejci je gotovo učenje mladih naraščajev pri dopolnilnem pouku slovenskega jezika in kulture v društvih. Veliko pomeni tudi delovanje in druženje članov v slovenskih društvih, kar zagotavlja, da slovenščina pri zamejcih ne bo ostala samo spomin.”

Vera Hrga, članica SKD Triglav, Split: „Meni tako ljuba slovenščina je v moji družini zelo prisotna. Naši odhodi na dolge obiske pri sorodnikih v Sloveniji so vse moje vselej motivirali, da spregovorijo in se pogovarjajo v slovenščini, najbolj sproščeno seveda takrat, ko sama nisem bila prisotna.

Moja vsakdan je prežet s komunikacijami v slovenščini, dolga leta tudi s pripravami na pouk v društvu. Tako se člani moje družine vsakodnevno družijo

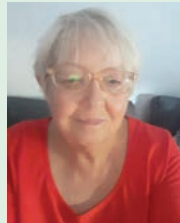
z mojim jezikom, čeprav moram priznati, da so naši pogovori ob današnjem hitrem tempu največkrat skupek hitre hrvaščine, čakavščine, štokavščine in malo manj slovenščine.

Toda ponosna sem in veseli me, da spoštujejo in imajo radi materin materni jezik.”

Janez Janković, predstavnik slovenske nacionalne manjšine Karlovske županije: „Sestro sva s pokojnima očetom in materjo govorila slovensko. Ko pridejo sorodniki na obisk se pogovarjamo v slovenščini in če dolgo ne govorim, pozabim slovnico in moram razmišljati, sicer se mi vrine kakšna hrvaška beseda. Moji hčerki ne govorita slovensko, toda vse razumeta. Ko je bil v Karlovcu ustanovljen Slovenski dom, sem se včlanil in ko se sestanemo, se vedno pogovarjamo v slovenščini in čeprav ima vsak od nas kak dialekt, se dobro razumemo.”

Irena Pavlović, članica Slovenskega doma Zagreb: „Jaz sem kot starš na svoja sinova prenesla slovenski jezik. Kot srednješolca sta čez počitnice delala v Kočevju in dihala slovenski zrak, „obkrožala” ju je slovenščina in sta se tudi tam veliko naučila. Sin **Luka** je izbrusil slovenščino in je sodni tolmač, sin **Ivan** prevaja iz slovenščine v hrvaščino, pa tudi iz hrvaščine v slovenščino. Imam štiri vnuke, ki še ne govorijo slovensko. upam pa, da bodo. Njihov

dom je tukaj, to je tako. Vsi imajo tudi slovensko državljanstvo.”

Nikolaja (Nika) Stock, predstavnica slovenske nacionalne manjšine mesta Opatija:

„Pred 34 leti sem se iz Ljubljane preselila najprej na Reko, potem v Matulje in nazadnje v Opatijo.

Slovenščina je sestavni del mojega osebnega in poklicnega življenja, saj v obmejnih slovenskih šoli že vsa leta poučujem slovenščino in angleščino.

Oba moja odrasla otroka govorita slovensko, sin je tudi študiral in nato še nekaj let živel v Ljubljani.

Z obema otrokoma sem v otroštvu govorila slovensko, če pa smo komunicirali kot družina, smo govorili hrvaško. Sin, ki je začel zelo zgodaj govoriti, me je komaj dveleten vprašal: „Zašto ti kažeš žoga, tata kaže lopta, a mislite isto?” Povedala sem mu, da govori dva različna jezika in da bo znal oba.

S sinom in hčerko še vedno govorim oba jezika, odvisno od situacije.

Partnerja obeh mojih otrok sta Hrvata in vsi živijo na Hrvaškem (v Opatiji in v Zagrebu), zato slovenščino redno uporabljata le v komunikaciji z babico in ostalimi sorodniki Slovenci.

Z vnukom govorim izključno slovensko in čeprav ima komaj dve leti in nekaj mesecev, razume vse, začenja pa se z mano tudi že pogovarjati v slovenščini.

Mislím, da slovenski jezik zunaj meja domovine lahko preživi le, če ga bomo prenašali iz generacije v generacijo s spoštovanjem in ljubeznijo.” *Agata Klinar Medaković*

Novost pri pouku

Pouk slovenskega jezika obogaten s slovenskimi filmi

Pouk slovenskega jezika za starejše, ki ga ob ponedeljkih v Slovenskem domu vodi **Marja Crnković**, smo letos nekoliko popestrili. Ob slovnici in pogovoru si ogledamo tudi dokumentarne filme, katerih ogled nam je omogočila RTV Slovenija. Na izbiro nam je bil velik seznam filmov, ki so nastali v njeni produkciji ali koprodukciji. Do sedaj smo si med drugim ogle-

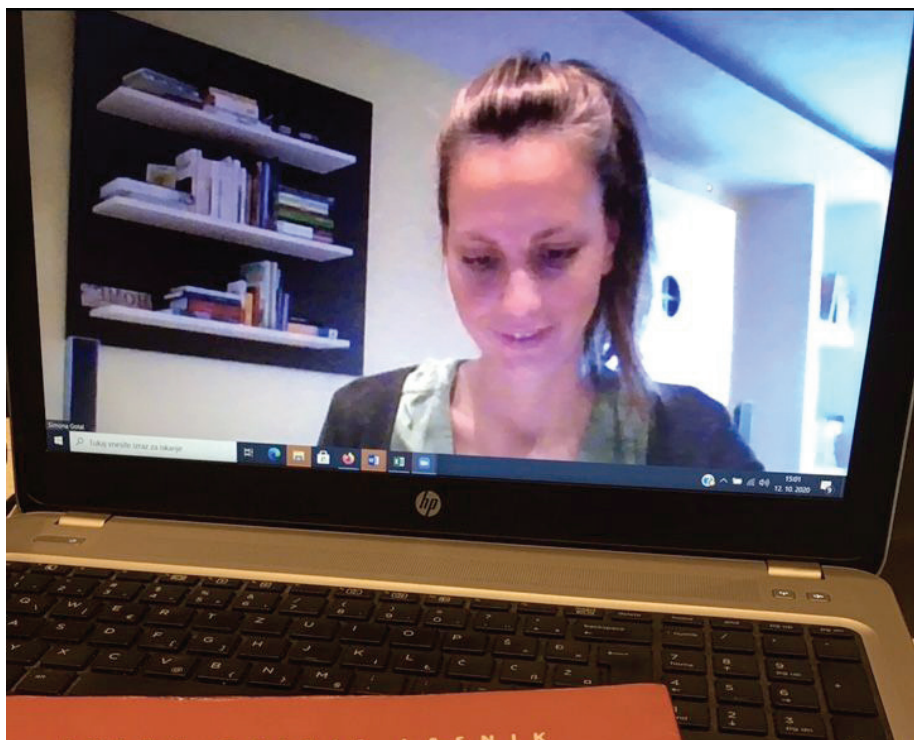
dali film o alpinistični družini **Karničar** z Jezerskega, dokumentarec o 50. obletnici ljubljanske hale Tivoli, simbolnem hramu najpomembnejših kulturnih, glasbenih, športnih in družabnih prireditev ter film Polmesec nad planikami, ki pripoveduje o prvi džamiji v Alpah, zgrajeni leta 1916 v Logu pod Mangartom. Nad vsemi smo bili navdušeni, saj smo izvedeli veliko

stvari, za katere prej nismo vedeli. Ogled teh in drugih dokumentarcev priporočamo tudi drugim članom Slovenskega doma Zagreb. Upamo, da bomo na pouku slovenskega jezika filme lahko gledali do konca šolskega leta, saj gre za zelo dobrodošlo poživitev naših učnih uric.

Učenci dopolnilnega pouka slovenskega jezika

Hrvatom se zdi, da je slovenščina enostavna, pa hitro ugotovijo, da ni

Celjanka Simona Gotal od marca leta 2018 živi v Zagrebu, kjer na Filozofski fakulteti poučuje slovenščino hrvaške študente slovenistike in vodi tečaj za študente drugih študijskih smeri. V sodelovanju s Slovenskim domom Zagreb pa izvaja tudi dopolnilni pouk slovenščine za potomce Slovencev.

Simona Gotal med poučevanjem na daljavo.

Slovenščino kot drugi in tuji jezik ste do zdaj poučevali v raznih državah po svetu? Kam vse vas je zanesla pot?

- Začela sem v Švici, kamor sem bila napotena kot učiteljica slovenščine. Poučevala sem otroke Slovencev, ki živijo v Švici, na vzhodnem delu države. Enkrat tedensko sem se vozila tudi v Avstrijo, na Predarlško ter v Liechtenstein. Po treh letih sem se zaposlila na Filozofski fakulteti v Ljubljani, na Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik. Kot lektorica slovenščine sem odšla v Pariz na Nacionalni inštitut za orientalske jezike in civilizacije, kjer sem 6 let poučevala francoske študente, ki so izbrali študij slovenščine. Potem sem prišla v Zagreb, kjer sem zdaj že tretje leto. Delam kot lektorica na Filozofski fakulteti, ob tem pa dve uri

tedensko poučujem tudi tako imenovani dopolnilni pouk potomce Slovencev, ki živijo v Zagrebu.

Kje ste doživeli največji interes za učenje slovenskega jezika?

- Povsod je zanimanja za učenje slovenskega jezika veliko. Razlika je, zaradi česa se učijo oziroma v kakšno obliko pouka ali tečaja se posamezniki vpišejo. Največ interesa je vedno na tako imenovanih hitrih tečajih, kjer tujci v krajšem času spoznajo osnove jezika. Razlogi, zakaj se odločijo za učenje slovenščine, so različni osebni motivi: nekateri imajo vezi s Slovenijo, nekateri se želijo preseliti v Slovenijo, drugi zaradi poslovnih razlogov, nekateri pa imajo na primer slovenskega partnerja ali partnerko in se želijo naučiti njihovega jezika. Skratka, za hitro obliko spoznavanja z jezikom je

povsod veliko zanimanja, tako v Švici, kot v Franciji ali na Hrvaškem. Za sam študij slovenščine pa je v Zagrebu več zanimanja kot na primer v Parizu, trenutno je samo v prvi letnik vpisanih 25 študentov, kar je zelo lepa številka. Gre za bolj poglobljeno učenje jezika, študij jezika, raziskovanje o jeziku. Zagreb ponuja celoten študij, od prvega do petega letnika, kjer se študenti učijo tudi o slovenski kulturi, književnosti, zgodovini, o civilizacijah. Hkrati pa primerjalno lahko ugotavljajo razlike med slovenščino in hrvaščino. Na fakulteti poteka tudi enoletni tečaj slovenščine, ki je namenjen vsem študentom, vpisanim na fakulteto, kjer jih je prav tako 25. Interes za ta tečaj je precej večji, vendar je fakulteta število vpisanih omejila.

Dopolnilni pouk pa je v Zagrebu še nekako v razvoju, ljudje šele spoznavajo, da takšen pouk in takšna oblika učenja obstajata. Vedno več staršev, posebej iz dvojezičnih družin se obrača name, ker bi radi vpisali svojega otroka. Za učenje pa se zanimajo tudi mladostniki ter odrasli. Trenutno imamo za to namenjeni le dve uri tedensko in oblikovali smo dve manjši skupini, eno za učence nižjih in drugo za učence višjih razredov OŠ.

Poučevali ste v državah iz različnih govornih področij. Zdaj ste v Zagrebu na Filozofski fakulteti in imate v glavnem opravka s študenti, katerih materinski jezik je hrvaščina. Se vam zdi, da jim je zaradi podobnosti obeh jezikov učenje slovenščine lažje ali težje?

- Prvi vtis je, da se bodo Hrvatje hitreje naučili jezika, saj imajo zaradi podobnosti med jezikoma izhodiščno

višjo stopnjo razumevanja slovenščine. Slovenci in Hrvatje se med seboj lahko sporazumevamo in razumemo skoraj brez težav, če govorimo vsak svoj jezik. Vendar je razumevanje eno, drugo pa je, da znajo kaj povedati in napisati, skratka se izraziti v slovenščini. In kmalu ugotovijo, da ni ravno tako enostavna, kot se zdi na samem začetku. Večkrat tudi sami pravijo, da se jim je zaradi precej podobnosti med jezikoma še težje naučiti slovenščine, kot če bi se učili drugega nesorodnega jezika. Zato je tudi pomembno, da že na začetku dobro (s)poznajo osnove jezika, jih utrdijo in nato izpopolnjujejo znanje.

Kaj je po vaših izkušnjah najtežje tistim, ki se slovenščine učijo kot tujega jezika?

- Francozom na primer so težki skloni, ker v svojem jeziku ne poznajo takšne sklanjatve kot slovenščina. Hrvatom je s tega vidika lažje, kajti takšne sklanjatve razumejo in jih povezujejo s svojim jezikom. Težava so drugačne končnice v slovenščini in hrvaščini pri posameznih sklonih. Dodatno se zaplete pri

posameznih glagolih ali predlogih, ki se vežejo z določenimi skloni, ker se zgodi, da se v hrvaščini in slovenščini vežejo z različnimi. Zanimiv je na primer predlog proti / protiv. Slovenija igra proti Hrvaški, proti komu ali čemu, v hrvaščini pa protiv koga ili čega. Trdovratni pa znajo biti tudi t. i. lažni prijatelji, torej enake ali zelo podobne besede, ki imajo predvsem v sorodnih jezikih drugačne pomene. Na primer beseda stol ali nadležen/nadležan, pa pristojen/pristojan, itn. S konkretnimi primerjavami rada prikazem razlike med jezikoma in iz tega se pravzaprav še največ naučijo. Pritožujejo se tudi nad dvojino, ki je hrvaščina ne pozna. Drugačen je tudi slovenski naglas. Kot vemo, slovenščina ne zapisuje naglasa in se morajo pravilne izgovorjave naučiti.

Ste se skozi vaše delo srečevali z dvojezičnostjo, se je kdo izmed vaših učencev naučil slovenščine kot izvirni govornik?

- V teh skoraj treh letih v Zagrebu takšne izkušnje (še) nisem imela. Lahko pa rečem, da so nekateri v svojem zna-

nju zelo napredovali, kar pa je seveda odvisno od posameznika, koliko se ukvarja z jezikom, tisti, ki na primer prevajajo iz obeh jezikov, ali če živijo v okolju, kjer se slovenščina govori, ti dosežejo zelo visoko raven.

Slovenska skupnost na Hrvaškem se srečuje s precejšnjo asimilacijo v okolje, v katerem živi, nekateri menijo, da je to prav zaradi podobnosti obeh jezikov in hkrati geografske bližine. Kakšen nasvet bi dali tistim, ki bi želeli ohraniti stik s slovenščino in znanje materinskega jezika?

- Podobno kot svojim študentom: niso dovolj le pouk, vaje in predavanja. Dve ali štiri ure na teden niso ravno veliko. Zelo svetujem branje, branje, branje v slovenščini, tudi poslušanje (lahko tudi poslušanje poročil, glasbe ipd.), skratka biti v stiku z jezikom tudi izven pouka. Pa ni treba že na začetku posegati po strokovni in težki literaturi, zapletenih besedilih, tudi spletne novice so dobre in branje časopisa. Priporočam predvsem rabo jezika, v čim večji meri z izvirnimi govornici.

(tbb)

Dvojezičnost

Majhni otroci so najbolj dojemljivi za učenje jezikov

Dojenčki, ki odraščajo v večjezičnem okolju, so sposobni zaznavati razlike med glasovi in jeziki. Že takoj, ko se rodijo, se otroci začnejo učiti jezika, pravi slovenska nevroznanstvenica dr. Naja Ferjan Ramirez, ki na Univerzi v Sattlu v ZDA raziskuje, kako otroški možgani zaznavajo in procesirajo jezik.

Pomembno je, da se z otroki že od rojstva veliko pogovarjamo. Najprej bodo samo poslušali. In če jim bomo govorili v različnih jezikih, bodo njihovi možgani to »registrirali«. Potem bodo najprej posamezni glasovi, nato zlogi, iz teh bodo tvorili besede, ampak preden (spre)govorijo, poslušajo. In ko slišijo naše glasove, naš jezik, njihovi možgani to na nek način »obdelujejo« in se »specializirajo« na tiste glasove ali zloge, ki jih slišijo od odraslih, ki so v njihovem okolju. Otroci, ki odraščajo v Sloveniji in slišijo slovenski jezik, se naučijo slovensko, tisti, ki živijo na Kitajskem, pa se naučijo kitajsko. Ob rojstvu so otroci sposobni zaznavati razlike med vsemi glasovi, ki obstajajo med vsemi jeziki sveta. Če bi se otrok rodil v Sloveniji in se potem preselil drugam, bi se tam naučil tamkajšnega jezika, pravi slovenska znanstvenica.

Z otrokom je treba govoriti od rojstva, govoriti na pravi način in se pri tem zavedati, da smo mi odrasli tisti, ki gradimo

njegove možgane. Raziskave so pokazale, da so se otroški možgani sposobni brez težav prilagoditi in specializirati na dva jezika, kar je pomembna ugotovitev. Mnogo staršev ima namreč zavoro ali strah, da bo to za otroka prenaporno. A brez skrbi, otroci imajo že ob rojstvu ta dar za sprejemanje dveh ali celo več jezikov in dvojezičnost v zgodnjem otroštvu jemljejo zelo naravno. Ta dar se potem počasi izgublja. In to ni enako kot kasneje, ko se učijo tujega jezika v šoli, pojasnjuje dr. Naja Ferjan Ramirez, ki znanstvena spoznanja lahko črpa tudi od svojih otrok, ki govorijo jezika svojih staršev – slovenščino in španščino ter okolja, v katerem živijo – angleščino.

(dab, povzeto po oddaji *Možgani na dlani*, Radio Slovenija – Prvi, 16.12.2016)

Pouk slovenščine na daljavo

Spomladi letos je 17 učencev in učiteljica **Simona Gotal** začelo dopolnilni pouk slovenskega jezika v Slovenskem domu Zagreb (o tem smo pisali v Novem odmevu št. 72), vendar je njihova srečanja kmalu preprečila epidemija. Najbolj vztrajni pa so nadaljevali s poukom na daljavo, za kar čestitamo vsem učencem, staršem in seveda učiteljici Simoni Gotal.

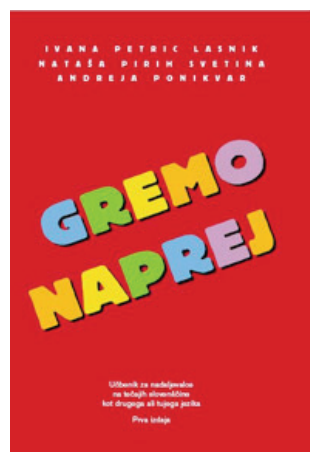
V novem šolskem letu 2020/21 se je pouk nadaljeval, zaradi znanih razmer se je uspešno preselil na splet. Ker je skupina učencev generacijsko in po predznanju zelo raznolika, poteka pouk ločeno. Dve starejši učenki imata pouk enkrat tedensko na daljavo (po Zoomu), mlajši otroci, 2 predšolska otroka in 4 učenci razredne stopnje, pa se slovenščine učijo doma s starši. Učiteljica redno pošilja staršem navodila za pouk in naloge/vaje po mailu, po vsaki obravnavani enoti pa se vsi skupaj srečajo na Zoomu, da lahko otroci pokažejo, česa so se naučili.

Učiteljica Simona poučuje mlajše otroke po učbeniku *Poigrajmo se slovensko*, učenki višjih razredov pa po učbeniku *Gremo naprej*. Pri pouku uporablja tudi druga učna gradiva. Učbenike za predšolske otroke in otroke nižjih razredov je financiral Slovenski dom Zagreb.

Pouk financira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo, ki nudi strokovno

podporo. Za udeležence je pouk brezplačen. Učiteljica, ki je sicer lektorica na zagrebški Filozofski fakulteti in je zelo zasedena z obveznostmi, ugotavlja, da je zanimanja za učenje slovenščine v Zagrebu veliko. Tudi med mladostniki in odraslimi, ki trenutno niso vključeni v pouk. Zato si želi, da bi se povečalo število ur pouka na teden. Potem bo lažja tudi organizacija dela in nenazadnje uvrstitev udeležencev v bolj homogene skupine.

(mm / akm)

Nukov Novičnik

Med Zbirko knjižničnega gradiva Slovencev na tujem tudi „D fond“

Dragi Slovenci v zamejstvu in po svetu!

Nenavadni čas, v katerem smo se znašli prebivalci tega planeta, narekuje skrb za drugega in kljub priporočenim razdaljam spodbuja bližino in povezanost. Tudi v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani želimo ostati povezani z vami, Slovenci širom sveta, zato se vam spet oglašamo z nekaj novicami.

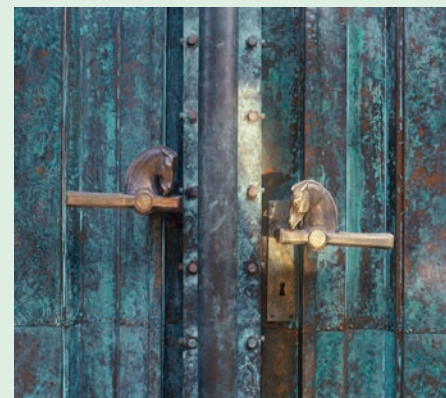
Ste vedeli, da na Nukovih policah hranimo skoraj tri milijone enot gradiva? Spomin slovenskega naroda je obsežen in če bi slovenske knjige, periodične, glasbene in drobne tiske, pa zemljevide, plakate, fotografije, rokopise ter na druge medije zapisano slovensko ustvarjalnost zložili na eno polico, bi bila ta dolga kar 30 kilometrov.

Med tremi milijoni enot Slovenike je več kot 30.000 takih, ki so nastale izven meja Republike Slovenije. Ustvarili ste jih Slovenci, ki ne živite v matični domovini in sestavljajo Zbirko knjižničnega gradiva Slovencev v zamejstvu in po svetu. Posebej zanimiva in edinstvena je zgodba dela te zbirke, ki je v NUK začela nastajati po koncu druge svetovne vojne. To je tako imenovani D fond med leti 1945 in 1991 prepovedane literature. Ime D

fond je dobil, ker je bil sprva shranjen v omari v direktorjevi (D) pisarni, vanj pa se je v dobrih štirih desetletjih steklo skoraj 700 knjig in več kot 140 naslovov periodičnih publikacij.

Več o tem, kako je sicer delovala jugoslovanska cenzura, ki je uradno ni bilo, izveste v brošuri Stop, cenzura! Dostopna je na portalu dlib.si.

Prepovedane knjige in periodika že dolgo niso več shranjeni v direktorjevi pisarni in od leta 1991 tudi niso več na seznamu prepovedanih stvaritev. Pomemben in v več ozirih izjemen del zbirke predstavljajo tiski slovenskih beguncev, ki so nastajali v težkih razmerah povojnih begunskih taborišč v Avstriji in Italiji. Postopno jih digitaliziramo in na portalu Digitalne knjižnice Slovenije gradimo zbirko Begunskih tiskov.

Tako kot večino opreme, je tudi kljuko na vhodnih vratih v NUK oblikoval Jože Plečnik. To je le eden od številnih simbolov, ki jih je uporabljal, da bi nam posredoval različna sporočila. Pegaz na kljuki vrat v hram učenosti nam govori, da smo lahko tudi mi kot krilati konj, kajti le znanje je tisto, ki ti da krila.

D fond, ki je še vedno ohranjen kot corpus separatum, je dobil v Plečnikovi stavbi sredi Ljubljane nove prostore. Vabljeni na obisk in ogled, ko boste naslednjič obiskali glavno mesto naše Slovenije!

Za vprašanja, pobude in komentarje smo vam z veseljem na voljo po elektronski pošti helena.janezic@nuk.uni-lj.si.

Helena Janežič, NUK Ljubljana

Do slovenskih e-knjig v nekaj korakih (klikih)

V prejšnji številki Novega odmeva smo objavili vabilo iz ljubljanske Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) k včlanitvi v knjižnico, v kateri lahko prosto dostopate do elektronskih knjig v zbirki Biblos. Člani NUK lahko na Biblosu izbirajo med več kot 700 knjigami v slovenskem jeziku. Članstvo je za Slovence po svetu in zamejstvu brezplačno. Eden od naših članov je to že preizkusil in na podlagi svojih izkušenj podaja tudi nekaj nasvetov, kako se včlaniti v NUK.

V teh, s korono „obarvanih“ časih, je hvale vredna pobuda NUK-a, da tudi nam, Slovencem po svetu omogoči spletni (elektronski) dostop do bogate zakladnice elektronskih knjig v zbirki BIBLOS. Knjige si bomo lahko brezplačno (!) izposojali in jih brali (v slovenščini, seveda!), tistim najbolj zagnanim bibliofilom pa se ponuja tudi možnost nakupa knjig v elektronski obliki. Velika in pestra ponudba različnih naslovnih omogoča vsakemu bralcu, da si izbere knjigo, primerno svojim nagnjenjem in interesom. In kar je najbolj pomembno, vse to v varnem udobju lastnega doma in v vsakem trenutku.

Seveda pa se je najprej treba včlaniti v knjižnico NUK. Torej, lotimo se tega koraka.

Ni obvezno, ampak za začetek pristanite kavico (potrebovali boste bolj sladko!) in ko se bo ta še kuhala, preberite smernice in oglejte povezave za spletno včlanitev v knjižnico NUK (in izposojajo knjig). Navodila in povezave najdete v

„Novem odmevu“ št. 73, stran 33. Ko bo kavica skuhana, se usedite za računalnik in začnite.

Pri odprtju spletne vpisne strani https://www.nuk.uni-lj.si/splet_vpis (nikakor ne spreglejte spodnjega pomišljaja med „splet“ in „vpis“!) si izberite „Vpis prek spleta za druge uporabnike“. S tem odpirate formular za spletni vpis, v katerega je obvezno potrebno vpisati VSE podatke. Ob tem pa vas bo zagotovo takoj zmotilo dejstvo, da formular zaenkrat ne pozna kategorije „Slovenci po svetu“. Zato jo je treba dopisati, in sicer v okencu PRIIMEK, za vašim primkom za katerim ste vtiskali poševno črto. Potem pa v okenčku IZBERI KATEGORIJU izberete kategorijo, ki najbolj ustreza vašemu statusu, denimo študent ali upokojenec. Pravkar odprtega okna ŽELIM ČLANSKO IZKAZNICO ne kljukajte!

Ko ste vpisali vse podatke v spletni formular (skupaj z e-naslovom in geslom, ki ga boste z uporabniškim ime-

nom potrebovali za vstop v knjižnico Biblos), ga oddate z ukazom POŠLJI. Takoj zatem boste na svoj e-naslov prejeli sporočilo s povezavo za aktivacijo članstva, kjer boste s potrditvijo zahteve za včlanitev v knjižnico dokončali postopek.

In končno, na vaš e-naslov bo prispelo Potrdilo o spletnem vpisu, kjer je zraven vseh vaših vpisnih podatkov navedeno tisto najbolj najbolj pomembno: številka članske izkaznice (članska številka), z datumom poteka članstva (eno leto od dneva vpisa). Malce neprijetno presenečenje in nekaj nejevolje vam bo mogoče povzročil zapis „znesek neporavnanih terjatev“ (letna članarina). Brez hude krvi, saj je bila ta nevšečnost že posredovana NUK-u, tovrstne terjatve ob vpisu v knjižnico NUK se Slovencem v zamejstvu in po svetu administrativno stornirajo. Zagotovo pa naj bi bil ta problem dokončno rešen z - upajmo, da hitrim - uvrščanjem Slovencev po svetu kot posebne kategorije v vpisni formular.

In ko ste že mislili, da je to vse, pride po e-pošti še Vpisni list z izjavo. Ker verjetno nimate avtoriziranega elektronskega podpisa, vam ne preostane nič drugega, kot da ga natisnete, ročno izpolnite in podpišete ter ga skeniranega (ali fotografiranega) pošljete nazaj. Približno v enem dnevu boste prejeli sporočilo, da je vaše članstvo aktivno in da lahko dostopate do vseh vsebin.

Ja, zveni nekoliko zapleteno in za tiste manj večje računalniškega jezika morda tudi težavno, ampak ob doslednem upoštevanju navodil in zvrhani meri strpnosti, bo gotovo šlo.

O tem, kako vstopiti v spletno knjižnico-zbirko BIBLOS, pa bomo nekaj več zapisali v naslednji številki Novega Odmeva.

Boris Oblak

Bojan Vidmar, Mozaik knjiga: „Prihodnje leto 120 novih naslovov“

Založništvo in knjigotrštvo se skoraj povsod, v majhnih državah pa še posebej, ubada s težavami zaradi padanja prodaje. Dodatne preglavice je založnikom povzročil koronavirus, zaradi katerega so odpadali knjižni sejmi, tudi največji na Hrvaškem - Interliber. Poseben izziv za založbe je tudi digitalizacija. O tem in drugih aktualnih dogajanjih smo se pred koncem leta pogovarjali z direktorjem Mozaik knjige Bojanom Vidmarjem.

Bojan Vidmar. Foto: Mozaik knjiga

Založba Mozaik knjiga je bila ustanovljena v Zagrebu leta 1991 kot del skupine Mladinska knjiga s sedežem v Ljubljani. Danes je ena vodilnih založb in družinska založba, katere založniški program je tematsko in vsebinsko raznolik. Nam lahko okvirno predstavite ta program, oz. nosilne stebre tega programa?

- Mozaik knjiga je bila v Zagrebu v obliki predstavništva prisotna že veliko pred letom 1991. Ves čas, še posebej pa zadnjih 20 let smo prisotni v vseh ključnih založniških programih, ki predstavljajo branje za vso družino.

Otroške in knjige za mladino izdajamo v vseh možnih vsebinah in oblikah: od kartonk za najmlajše, slikanic, zgodbic in zgodb, priročnikov za mlajše in starejše od 10 let. Kot založnik smo ponosni tudi na veliko število lektirnih naslovov (več kot 70), ki so obvezno branje v osnovnih in srednjih šolah. Enciklopedij, monografij, slovarjev in

priročnikov v zadnjih letih izdajamo vse manj, saj je vse več teh vsebin dostopnih na svetovnem spletu, zato je vse manj novih velikih knjig, v katerih je ogromno znanja in znanstveno zanesljivih podatkov in informacij, kar za splet žal ne velja vedno.

Po obsegu in številu izdaj je pri nas najbolj prisotna književnost za odrasle, znotraj katere je največ romanov z zelo različnimi vsebinami in v več zbirkah. Prevladujejo vsebine, ki jih naši bralci najraje berejo, kot so npr. ljubezenski romani, trilerji in kriminalke. Seveda so tu tudi zahtevnejše vsebine, proza in pesmi, ki pa so številčno manjše, saj je na žalost vse manj zanimanja med bralci.

Znani smo tudi po priročnikih, kjer so do pred nekaj leti prevladovali kuharske knjige, sedaj pa imajo primat knjige o psihologiji, samopomoči, duhovnosti in v zadnjem času zelo zanimive knjige, kako si ustvariti lepše življenje.

Poleg knjig izdajamo tudi dve otroški reviji Prvi izbor in Moj planet, ki sta zelo prisotni v učnem procesu nižjih razredov osnovne šole.

Lahko poveste, kolikšen del – če se omejimo na književnost in publicistiko – predstavljajo domači, hrvaški avtorji in koliko prevodi tujih del? Kateri so vaši bolj znani „hišni“ avtorji?

- Domači avtorji predstavljajo povprečno 10 odstotkov vseh novih naslovov, če pa upoštevamo stalne ponatise je delež še malo višji.

Naši najbolj znani avtorji so: **Miro Gavran, Pavao Pavličić, Sanja Pilić, Sanja Polak, Goran Tribuson, Julijana Matanović,**...

Poleg njih je nujno omeniti še naše izvrstne ilustratorje, ki so soavtorji večinoma pri otroški književnosti, kjer redno dobivajo nagrade in priznanja: **Željka Mezić, Niko Barun, Marko Jovanovac in Tomislav Torjanac.**

Kolikšen je delež in koliko knjig slovenskih avtorjev je v vašem programu? Imate „svoje“, „hišne“ avtorje iz Slovenije? Morda nekaj imen?

- V tem delu žal ni stalnice, ampak je največ odvisno od ustvarjanja avtorjev in možnosti za časovno usklajevanje z našim programom – se je pa delež v zadnjih letih povečal.

Od avtorjev sta morda letos najbolj znana **Aljoša Bagola, Mojca Širok**, omeniti pa velja še **Deso Muck** z največ objavljenimi naslovi v hrvaščini.

Kakšna je trenutna situacija založništva na Hrvaškem, predvsem tudi v luči epidemije koronavirusa. Lahko bi pomislili, da v času, ko smo več doma, večkrat vzamemo knjigo v roke... , po drugi strani pa je knjiga ena prvih „žrtev“ vsake krize...

- Prepričan sem, da se v času raznih omejitev bere več, kar je na Hrvaškem veljalo predvsem spomladi, ko je bilo vse zaprto. Jesen je glede obsega okužb bistveno bolj krizna, ker pa vseeno velik del gospodarstva relativno normalno posluje, lahko rečem, da je to za knjigo „nevtralno“. Seveda si založniki želimo več bralcev in seveda tudi tistih, ki knjige kupujejo za darilo ali zato, da imajo svoj izvod za branje. Dostopnost knjige sedaj ni vprašljiva, drži pa, da se pri kupcih občuti splošno večja previdnost pri nakupih in morda še celo več povpraševanja po cenejših knjigah. Založniki nismo med najbolj prizadetimi v gospodarstvu, ker pa naša dejavnost že dalj časa posluje s trendom zmanjševanja, se nas je seveda tudi ta kriza dotaknila, vendar zaenkrat ni ogrozila našega obstoja.

Ne samo Interliber, tudi drugi knjižni sejmi in prireditve so se morali preseliti na splet ali pa so odpadli. Se je to poznalo na prodaji knjig? Komunikacija z bralci in kupci knjig se seli na

družbena omrežja. Kako ste se temu prilagodili?

- Inerliber je za založnike na Hrvaškem daleč najpomembnejša prireditev in prav vsem založnikom pomeni zelo velik delež prodaje, veliko neposrednih medsebojnih stikov z bralci, avtorji, otroci iz šol in vsemi ljubitelji knjig.

Odpadlo prireditev smo poskušali bralcem in ljubiteljem približati skozi posebne in ugodne ponudbe v knjigarnah in na spletu, vendar ugotavljamo, da teh „nadmestnih“ oblik velika večina kupcev ni prepoznala v zadostni meri.

V Mozaiku smo v času skupnega nastopa založnikov v akciji „Knjige dostopne vsem in povsod“ prek spleta prodali trikrat več knjig kot v lanskem letu, kar pa nikakor ni dovolj, če to primerjamo s klasično prodajo na prireditvi Interliber. Seveda smo se tudi v Mozaiku prilagodili novim trendom in imamo že nekaj let eno največjih mrež na Facebooku in Instagramu, imamo svoj blog in znotraj spletne trgovine objavljamo veliko recenzij, ki jih pišejo vsi relevantni blogerji iz Hrvaške.

Prodaja knjig se tudi pri nas vse bolj seli na splet. Kako je s tem na področju knjigotrštva na Hrvaškem? Kolikšen delež predstavlja prodaja preko spleta?

- Splet in vse ostale aktivnosti na mrežah, kot so Facebook in Instagram imajo stalen trend povečevanja v zadnjih letih, letos pa se je npr. lanski obseg povečal skoraj za trikrat in tako predstavlja vse večji delež v skupni prodaji. Letos bo ta delež višji od 10 odstotkov, iz česar je razvidno, da so klasične prodajne poti še vedno prevladujoče.

V našem primeru ima pri tem posebno vlogo tudi edini pravi knjižni klub Svijet knjige, ki je na Hrvaškem prisoten že več kot 30 let. Prav v tem delu so novi trendi vse bolj prisotni, kar nas veseli, saj se je pokazalo, da smo v zadnjih dveh letih zelo „pomladili“ našo strukturo članov, saj je že polovica mlajših od 35 let. Istočasno pa nam je žal zaradi zmanjševanja obiska klubskih centrov, na kar je posebej vplival prvi val korone spomladi in v manjši meri tudi jesenski val.

Kaj pa e-knjige? So se e-knjige že „udomačile“ na Hrvaškem?

- Prisotne so seveda že najmanj pet let, vendar je njihov delež v prodaji zanemar-

ljiv, po nekaterih ocenah predstavljajo 2-3 odstotke vseh prodanih knjig. Tudi tu se bo letos zelo verjetno obseg povečal malo več kot v zadnjih letih, predvsem zaradi dodatne dostopnosti preko knjižnic, ki so lani uvedle možnost izposoje e-knjig.

V Mozaiku vsa leta izdelujemo v e-obliki vse naslove, ki so za to obliko primerni, kar pa je tretjino manj od tiskanih naslovov.

V svetovnem merilu delež e-knjig ne raste več in se je npr. v ZDA in še nekaterih angleških državah ustabil pri okoli 20 odstotkih, na Hrvaškem pa vsaj za nekaj let ne pričakujem, da bi prišel do 10 odstotkov, kar je povezano tako s številom e-izdaj – vse knjige niso prisotne v e-obliki – pa tudi zaradi bistvene razlike v občutku branja v odnosu na klasično tiskano knjigo.

Nam lahko zaupate kakšno novost, ki jo pripravljate v letu 2021 – morda kakov nov naslov, kakšno posebno akcijo, kar koli novega?

- Za naslednje leto načrtujemo veliko novih naslovov, najmanj 120, ob ponatisu trikrat večjega števila naslovov, ki predstavljajo našo zelo pomembno bazo „družinskega srebra“, saj jih kupci enostavno želijo kupiti, kljub temu, da nekatere od prvih izdaj nosijo letnice pred 2010.

V 2021. letu bomo imeli najmanj 30 velikih uspešnic in sicer zelo veliko otroških – za najmlajše za vsako starost od 1. do 6. leta po eno knjigo zanimivih ugank in nato za tiste okoli 10 let, ki se bodo zane-

sljivo razveselili novih Čovpasov, Gregovih dnevnikov in še veliko drugih knjig, ki jih komaj čakajo.

Seveda bo veliko zanimivega branja za tiste, ki radi berejo romane, še posebej ljubzenske, pa tudi za ljubitelje bolj napetih trilerjev in podobnih vsebin – izstopa izredno zanimiv nov naslov **Roberta Galbreighta**, oz. pisateljice **J.K. Rowling**, za katero pravijo, da se je po Harryju Potterju, odlično preusmerila na detektivske romane o Cormoranu Strike-u.

Od hrvaških avtorjev bomo prvič izdali Izbrane drame Mira Gavrana, dva romana Pavla Pavličića, Zbogom romantiko od Sanje Pilić in še več naslovov drugih avtorjev.

Od slovenskih avtoric bomo izdali dva naslova Dese Muck o zgodah in nezgodah Anice, ter prvič predstavili avtorico **Veroniko Podgoršek** in njen najnovejši naslov Ljubezen na terapiji.

Veliko zanimivega bo tudi pri priročnikih, tu so zelo pester vsebine iz športa, psihologije (avtorja **Stevena Pinkerja**), zdravja (Diabetes) in, da ne pozabim, seveda težko pričakovano novo Domačo kuharico hrvaške avtorice **Sanje Vejnović**.

Za konec pa je potrebno omeniti še založniško najbolj zahtevno in obsežno knjigo Temelji Hrvaške, ki bo v luksuzni obliki izdana ob 30-letnici samostojne države, kjer smo pridobili za avtorje več kot deset najbolj priznanih strokovnjakov z različnih področij.

(dab) 📖

Po spominski plošči Iztoka Puca še doprsni kip Bojana Stupice

Konec novembra sem po dolgem času imela dogovor za kavico in pogovor s profesorico in akademsko kiparko Judito Šercar in to ne v eni od zagrebških kavarn, pač pa kar v našem Slovenskem domu. Povod za srečanje z ugledno umetnico je njeno že drugo uspešno sodelovanje s Slovenskim domom Zagreb.

Kako se je pravzaprav začelo sodelovanje s Slovenskim domom?

- Do prvega sodelovanja s Slovenskim domom je prišlo leta 2016, ko sem od vašega predsednika Darka Šonca preko moje kolegice dobila poziv, da izdelam spominsko ploščo velikega slovenskega športnika, legendarnega rokometarja Iztoka Puca. Plošča je bila potem konec novembra istega leta postavljena na športni dvorani Kutija šibica v Zagrebu.

Uspešno sodelovanje z Vami pa se nadaljuje tudi letos. Začeli ste z upodobitvijo še enega našega rojaka, Bojana Stupice, katerega doprsni kip bo postavljen v preddverju Hrvaškega narodnega gledališča v Zagrebu. S tem naj bi Slovenci v Zagrebu prihodnje leto obeležili 100. obletnico rojstva in 50-letnico smrti velikega arhitekta, igralca, režiserja in organizatorja, ki je bil med drugim tudi član našega društva in je vtisnil močan pečat v kulturi in umetnosti na teh prostorih. Nam lahko opišete kako nastaja takšno vaše delo?

- Umetniško izražanje skozi portret, naj si bo to v sliki, reliefu ali volumnu, je znano od pradavnine in zelo pogost motiv. Izdelava portreta je za umetnika eden od najzahtevnejših motivov, ne glede na slikarsko ali kiparsko tehniko, ki jo uporablja pri izdelavi portreta. Pri portretiranju ni toliko pomembna realna podobnost s portretirano osebo, kot da umetnik zadane karakter te osebe. Zato mora biti umetnik zelo nadarjen. Poseben izziv je, ko je oseba že zdavnaj pokojna in pravzaprav o njej ve zelo malo. Nekoliko lažje je, ko osebo poznamo, ko poznamo njene kretnje in mimiko. V sodobnem pristopu k portretiranju ni več toliko pomemben realističen prikaz portretirane osebe, kot umetniški izraz njegove osebnosti. Pri svojem umetniškem delu uporabljam različne tehnike in kombiniram različne materiale. Posebej rada imam bron, iz katerega bo tudi doprsni kip Bojana Stupice. Postopek izdelave ni enostaven. Najprej se modelira v glini, zatem se po modelu iz gline izdelata kalup iz gipsa v dveh delih (negativ in pozitiv), umetnik zatem, če je potrebno, lahko še kaj dodela in odnese kalupe v livarno. Tam po predloženih kalupih izdelajo nove kalupe obložene z voskom, v katere zatem vlivajo tekoč bron. Če je umetnik zadovoljen z odlitkom, sledi patiniranje kipa, da se poglobi izraznost in hkrati tudi zaščiti delo od zunanjih vplivov.

Povejte mi nekaj o sebi, o vaših stvaritvah in katere od njih bi posebej izpostavili?

- Sem akademska kiparka in profesorica na Šoli za uporabno umetnost in dizajn v Zagrebu, na oddelku za dizajn kovin in na oddelku kiparstva. Vodila sem tudi nekatere projekte in bila mentorica. Po

Prof. Judita Šercar in članica našega uredništva Marjeta Trkman Kravar (z leve).
Foto: sk

diplomi sem se kmalu zaposlila, pa je moje ustvarjanje malce zastavljeno. Kljub temu sem imela nekaj skupnih in samostojnih razstav na Hrvaškem, eno celo v Italiji z uporabo v kiparstvu novega materiala poliestra. Poleg dvorca v Parku skulptur v Jakovlju se v družbi del znanih hrvaških umetnikov nahaja ena moja ogromna abstraktna skulptura, izdelana iz jekla v Tovarni za remont vlakov. Pri ustvarjanju reliefov rada uporabljam posebno tehniko z uporabo smole, katrana in bakra. Kot profesorica v šoli to znanje prenašam tudi na mlajše generacije.

Smo v letu 2020, ko se v Zagrebu ne moremo izogniti omembi marčevskega potresa. Stavba vaše šole jo je težko odnesla. Kako ste organizirali pouk? Pogoji za poučevanje so zagotovo težji...

- Na šoli imamo devet oddelkov. Nekateri oddelki, ki so v manjših dvorišnih stavbah šole, na srečo v potresu niso bili poškodovani. Tudi glavna stavba je manj poškodovana kot smo pričakovali, glede na to koliko je poškodovana sosednja stavba Muzeja za umetnost in obrt. Vseeno smo zaradi varnosti dijakov, del pouka preselili v šolo v Novem Zagrebu. Z dobro organizacijo smo uspeli rešiti pouk na najboljši način, še posebno potek praktičnega pouka, ki je na naši šoli zelo pomemben, a ga ni moč izvajati prek spleta.

In za konec najinega pogovora me zelo zanima, če imate morda slovenske korenine ali kakršnokoli drugo povezavo s Slovenijo?

- Nimam slovenskih korenin, vendar sem zelo povezana s Slovenijo. Moj oče živi v Mariboru in tam je moj drugi dom že 30 let, poznam pa dokaj dobro tudi druga slovenska mesta. Komaj čakam, da prenehajo omejitve v zvezi s koronavirusom in da spet lahko odpotujem v Slovenijo.

Marjeta Trkman Kravar

Covid pretrgal tudi kulturne vezi

Tako kot sicer kulturno dogajanje v obeh državah, je zaradi pandemije Covida-19 zamrlo tudi prej bogato sodelovanje slovenskih in hrvaških kulturnikov. Skoraj vse tradicionalne prireditve so bile odpovedane, vrata kulturnih ustanov močno priprta ali zaprta, prehajanje meja omejeno in rezultat je le nekaj novičk o medsosedski kulturni beri.

Predin v MSU Zagreb - Od 16. do 19. novembra je v Muzeju za sodobno umetnost v Zagrebu (MSU) potekal interdisciplinarni masterclass, ki ga je vodil legendarni kantavtor in vodja skupine Lačni Franz - Zoran Predin. Namen tovrstnih delavnic, ki so potekale že v letih 2011 - 2013, je povezovanje sodobne umetnosti in popularne kulture, prenašanje izkušenj in ustvarjanje novih umetniških del skozi interakcijo med voditeljem in udeleženci.

Film Oaza najboljši - Na filmskem festivalu v Zagrebu, ki je bil v prvi polovici novembra, je nagrado za najboljši igrani film dobila slovenska manjšinska koprodukcija Oaza srbskega režiserja in avtorja scenarija **Ivana Ikića**. Kot je zapisala žirija, ki jo je vodil slovenski režiser **Damjan Kozole**, "film prikazuje ljudi, ki so bili vse življenje izolirani in jim svet le redko daje priložnost, da se v nemem počutju uspešni."

Belo se pere na devetdeset - V začetku novembra je pri hrvaški založbi Naklada Ljevak izšel prevod slovenske uspešnice *Belo se pere na devetdeset*, avtorice **Bronje Žakelj**. Avtobiografska knjiga, za katero je avtorica dobila največjo slovensko nagrado za literaturo - Kresnika. Ob tej priložnosti se je prek spletne strani s pisateljico pogovarjala prevajalka **Anita Peti-Stantić**.

Lutkovna premiera na Reki - Konec oktobra je bila v Mestnem lutkovnem gledališču na Reki hrvaška premiera predstave *Oh la la* v režiji **Mateje Bizjak Petit**, ki je koprodukcija reških lutkarjev, ljubljanske Hiše otrok in umetnosti ter francoskega Ustvarjalnega centra za otroke Tinueux. Predstava pripoveduje o otrokovem vsakdanjiku skozi oči otroka, nastala je v treh različicah - v hrvaškem, francoskem in slovenskem jeziku - namenjena pa je otrokom od tretjega leta starosti dalje.

(sh/dab)

Polnoletnost

18 let SLO CRO Poslovnega kluba

Začetki slovensko-hrvaškega poslovnega kluba segajo v leto 2002, ko se je pojavila potreba po večjem gospodarskem povezovanju med državama. Takratna ekonomska svetovalka na Veleposlaništvu Republike Slovenije v Zagrebu dr. **Riana Benko** je na enem od takratnih srečanj gospodarstvenikov pri veleposlaniku predlagala, da se ustanovi Poslovni klub slovensko hrvaških gospodarstvenikov. »Klub smo ustanovili februarja leta 2002 v sodelovanju s takratno direktorico Mure na Hrvaškem **Lidijo Žderić**, ki je bila tudi prva predsednica. Srečanja z gospodarstveniki smo imeli štirikrat na leto. Mercator in Merkur sta takrat gradila trgovske centre po vsej Hrvaški. Na leto sta se odprla po dva trgovska centra in praktično vsa pomembna slovenska podjetja so imela svoja predstavništva na Hrvaškem. V tistem času so slovenska podjetja kupovala hrvaška, slovensko gospodarstvo je bilo na vrhuncu. Potem pa se je začela gospodarska kriza in slika se je obrnila«, je ob 18. letnici Kluba dejala dr. Benko. Lidija Žderić je bila predsednica kluba do leta 2007, sledili so **Ignac Rupar**, **Tomaž**

Kačar, in **Goran Berić**. Zelo pomembna je tudi angažiranost slovenskih veleposlanikov in gospodarskih predstavnikov na Veleposlaništvu v Zagrebu in v klubu smo veseli, da imamo dolgoletno podporo s strani slovenske gospodarske diplomacije. Klub preko javnega razpisa financira Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva - SPIRIT. Leta 2018 se je Klub preimenoval v SLO CRO Poslovni klub slovenskih in hrvaških gospodarstvenikov, istega leta pa je mesto predsednika prevzel dr. **Saša Muminović**, vodja pisarne pa sem avtorica tega besedila. Klub organizira poslovna srečanja in dogodke s poslovno tematiko ter nudi poslovna svetovanja. Pretekli dve leti smo izdali tudi letni časopis SLO CRO Business Mirror in zagnali številne projekte, za katere upamo, da bodo postali tradicionalni. Med njimi tudi srečanje ministrov za gospodarstvo Slovenije in Hrvaške, katerega se udeležujejo gospodarski predstavniki obeh držav. Klub je konec leta 2019 štel 60 članov, projektne ambicije za leto 2020 pa nam je prekrizala korona. Tako smo letošnje delova-

18 let SLO CRO Poslovnega kluba

nje prilagodili in številne dogodke izpeljali online, nekaj pa tudi v živo. Veseli smo, da se je Klub obdržal in preživel bolj in tudi manj uspešna gospodarska obdobja ter v tem času izpolnjeval svoje cilje, tako, da letos slavi polnoletnost. Prepričani smo, da bomo prebrodili tudi sedanjo gospodarsko krizo in še naprej razvijali odlično gospodarsko sodelovanje med državama.

V. Vukšinić Zmaić
(SLO CRO Poslovni klub)

Ljudevit Tomšič, belokranjski pisatelj in pedagog v Zagrebu

Trije belokranjski Tomšiči so pomembno zaznamovali prosvetne in literarne tokove 19. stoletja: oče Bernard in starejši sin Ivan v Sloveniji, mlajši Ljudevit (ali Lujči, kot so ga klicali), pa predvsem na Hrvaškem, kjer je poučeval, izdajal časopise in literarno ustvarjal.

Ljudevit se je rodil 24. oktobra 1843 na Vinici, kjer je bil nje-gov oče učitelj. Bernard Tomšič (roj. 26. aprila 1811) je bil strog učitelj starega kova, ob poučevanju pa je tudi veliko pisal, med drugim pesmi v slovenskem jeziku. Znan je njegov verz: »Težko, prijatli, je ob enim lačen biti in s šolskim ukam glavo si beliti!« V bližnjem Črnomlju si je našel življenjsko sopotnico, Katarino Malnerič. V zakonu se jima je rodilo pet otrok: Franja, Jožefa, Matilda, Ivan in Ljudevit. Oba sinova sta postala učitelja. Ivan, roj. 4. decembra 1838, je večji del poklicne poti prehodil v Ljubljani. V slovensko zgodovino se je vpisal predvsem kot avtor domoljubnih in vzgojnih besedil za mladino ter kot ustanovitelj prosvetnega glasila Vrtec leta 1871 (urejal ga je kar trideset let).

V mladosti v Karlovec, kasneje v Zagreb

Ko je oče Bernard Tomšič pri 45 letih nenadoma umrl, je imel Ljudevit šele 13 let. Takrat so se začele njegove selitve med Slovenijo in Hrvaško. Najprej je odšel k sorodnikom v Karlovec in tam končal osnovno šolo. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani, a je

Ljudevit Tomšič. Dne 26. aprila je umrl v Zagrebu ta zaslužni mladinski pisatelj, mnogoletni urednik „Bršljana“, učitelj-ravnatelj mestni ljudski šoli v Krajiški ulici in član saborske stenografske pisarne. Več kot 35 let je pridno delal v šoli in v književnosti. Ljudevit je bil rojen iz vrlo znane slovenske pisateljske rodbine. Njegov oče Bernard je bil učitelj na Vinici, njegov brat Ivan pa urednik našega „Vrtca“. L. 1856. je umrl oče, in Ljudevit je prišel k sorodnikom v Karlovec. Tu je s podporo dobrih ljudi dovršil ljudsko šolo in l. 1859. vstopil v ljubljansko gimnazijo. Ustanovil je dijaška lista „Vneti Slovenec“ in „Torbica“, a zato je bil izključen iz šole. L. 1863. je šel na zagrebško pripravnico in postal l. 1865. učitelj v Karlovcu. Tu je ustanovil časopis „Karlovački vjestnik“ in mladinski list „Zlatni orasi“. L. 1870. je prišel v Zagreb, kjer se je razvilo njegovo pravo slovstveno delovanje. Izdajal je več let „Pučke novine“, za mladino je pa napisal celo majhno knjižnico, n. pr. knjižice: „Metodička mjera za puk i djecu“, „Djetinji vrtić“, „Sveta braća Ćiril i Metod“, „Naša zemlja“, „Početnica hrvatske povjesti“, „Izvorne pripoviesti sa slikama“ itd. ter je pomagal zaslužnemu Ivanu Filipoviću, ko je ta ustanovil mla-

Slovo pomembnega moža v slovenskem tisku. Vir: www.dlib.si

bil v zadnjem letniku, zaradi pisanja izzivalnih besedil za šolsko glasilo Torbica, izključen. Šolo je nato nadaljeval v Zagrebu, kjer je tudi končal učiteljske. Prvo službo je dobil v Karlovcu, od leta 1886 pa je poučeval v Zagrebu. Tam je bil nekaj časa ravnatelj *Dolnjogradske učione*, od leta 1893 in vse do svoje smrti 24. aprila 1902 pa je bil ravnatelj šole v Krajiški ulici. Med drugim je bil med ustanovitelji Društva za prehrano siromašne mladine in član skupine, ki je napisala statut za hrvaške vajenske šole. Med letoma 1879 in 1902 je postal stenograf Hrvaškega sabora. V tem obdobju se je zopet povezal z rodno Slovenijo, saj je tri leta deloval tudi kot stenograf Kranjskega deželnega zbora v Ljubljani.

Časopisno in literarno delo

Po prvih novinarskih korakih v gimnazijskih letih se je kasneje resneje posvetil časnikarstvu. Sprva je pisal za *Narodne novine* in *Danico ilirsko* Ljudevita Gaja. Kasneje je sam ustanovil in izdajal časopisa *Karlovački viesnik* (l. 1866), *Zlatni orasi* (1868–1870), mladinski list *Bršljan* (1872–1874 in 1889–1902) ter časopis o gospodarstvu in obrti *Pučke novine*. (1877–1880). Napisal in objavil je številne mladinske zgodbe, pesniško zbirko *Venac lepih pesmicah cerkvenih i svetovnih* (l. 1867), razpravi *Biskup Slom-*

† LJUDEVIT TOMŠIČ

Ljudevit Tomšič, slovensko-hrvaški učitelj, novinar in literat. Vir: www.dlib.si

šek kao pedagog in Veselost u školi, poljudno knjižico *Naša zemlja ili dvanaest razgovora s djedom*, spominsko besedilo ob tisočletnici Metodove smrti *Sv. braća Ćiril i Metod* ter nekaj dramskih tekstov – ohranila se je le »izvirna vesela igra v dveh činih« *Lakoumna Emica ili Mladost - norost*, vzeta iz tedanjega življenja slovenskih visokošolcev.

Dediščina in slovo

Ljudevit si je družino ustvaril z Julijano roj. Boury. Imela sta dva sinova, Ljudevita in Julijana. Po smrti v 58. letu starosti so ga pokopali na Mirogoju, kjer še stoji družinski grob.

Od Ljudevita so se poslavljali tako Slovenci kot Hrvati; čeprav je v zadnjem obdobju deloval predvsem na Hrvaškem, je novico o njegovi smrti objavil ves slovenski tisk. Hrvaški književnik, leksikograf in bibliotekar Velimir Deželić mu je leta 1905 posvetil pesem z naslovom *Dragomu našemu Lujčku Tomšiću gospodinu prelubeznomu i našega tovaruštva kinču*, leta 1907 pa je izdal še knjižico z naslovom *Dva brata Ivan i Ljudevit Tomšić: književno-povjesni prikaz*, v kateri je poudaril: *Slovenac i Hrvat, za naviek bratu brat*. Istega leta je Bratstvo hrvaškega zmaja (Braća Hrvatskoga Zmaja) postavilo spominsko ploščo na pročelju osnovne šole na Vinici, ki je bila Tomšičeva rojstna hiša. Plošča še stoji, vendar so jo po drugi svetovni vojni, ko je bila viniška šola porušena, prestavili – v novo šolsko stavbo.

(jpt, po spletnih virih) 📄

Spomenik na Mirogoju. Vir: www.billiongraves.com

Slovenski protestant, šolnik in slovničar

Adam Bohorič je bil učen in razgledan mož, pesnik, glasbenik. Bil je zelo skromen in o njegovem življenju ni veliko znanega. Tako ni znano, kdaj natančno se je rodil, kot najverjetnejše leto viri omenjajo letnico 1520 in Brestanico kot kraj rojstva, kot datum smrti je naveden 20. november 1598, kot kraj pa le - Nemčija.

Ko je končal študij jezikoslovja in glasbe v Wittenbergu je v letih 1551-1563 vodil svojo šolo v Krškem. Leta 1565 so šolo zaprli in na povabilo Primoža Trubarja in Sebastijana Krelja je postal ravnatelj stanovske šole v Ljubljani (danes Klasična gimnazija v Ljubljani), ki jo je vodil vse do leta 1582, ko se je upokojil. Šoli je napisal tudi šolski red in določil slovenščino za občevelni in poučevalni jezik na začetni stopnji. Ko so leta 1598 šolo zaprli, je bil Bohorič izgnan iz domovine ter istega leta umrl v Nemčiji.

Adam Bohorič: Zimske urice proste

Leta 1584 je v Wittenbergu izdal prvo slovensko slovnico v latinščini Zimske urice proste (Arcticae horulae succisivae), ki jo je leta 1987 prevedel Jože Toporišič. V tem delu brani slovensko jezikovno samostojnost

proti nemščini in opozarja na njeno povezavo s slovanskimi jeziki. Slovnica slovenskega jezika v latinščini je sestavljena iz dveh delov: prvega s pravopisom, besedoslovjem in oblikovanjem ter drugega s skladnjo. Našteta so tudi načela črkopisa - po njemu imenovana **bohoričica**.

Leta 1571 je Bohorič revidiral Juričičev prevod Spanenbergove postile in okoli leta 1580 dva šolska spisa, ki nista ohranjena. Prvi spis je latinski, nemški in slovenski abecednik. Napisal je tudi delo Otročja tabla (leta 1580) in Otročja pesjem, kedar se zjutra vstane ali zvečer spat gre (leta 1584).

Eden od Bohoričevih učencev je bil tudi Jurij Dalmatin, ki je prevedel Biblijo in s tem od slovenskih protestantov najbolj zaznamoval slovenski knjižni jezik.

Dalmatin je bil nekakšen projekt Primoža Trubarja, Adama Bohoriča in drugih protestantskih veljakov. Adam Bohorič je v njem odkril nadarjenost in predvidel, da bi bil on v prihodnosti zmožen prevesti Biblijo, kar se je tudi uresničilo. Adam Bohorič je opravil jezikovni pregled Dalmatinove Biblije in kot stransko delo je nastala njegova slovnica, ki smo jo Slovenci dobili na devetem mestu med narodi. Slovenščina pa je postala petnajsti svetovni jezik s prevodom celotnega Svetega pisma v knjižni obliki. Dalmatinov jezik je sodobnejši od Trubarjevega.

S prevodom Svetega pisma, Bohoričevo slovnico in drugimi knjigami v slovenščini so protestantski pisci postavili temelje slovenskega knjižnega jezika. S tem je bila zagotovljena ohranitev slovenščine za prihodnje rodove.

Primož Trubar, Jurij Dalmatin in Adam Bohorič so s svojim delom zaznamovali našo zgodovino in postavili Slovence na zemljevid evropskih narodov. Njihovo delo je temelj našega civilizacijskega razvoja in pot, ki smo jo gradili do vzpostavitve lastne države.

Bohorič in Hrvaška

Bohorič je med prvimi sistematično raziskoval cirilico in glagolico. Kurzivne oblike teh črk se prvič pojavijo v njegovi slovnici. V njej je v mnogih slovanskih jezikih in v različnih grafijah prenesen očenaš. Besedilo, natisnjeno v glagolici, se samo v zadnjem stavku razlikuje od besedila v Prvoj hrvatskoglagoljskoj početnici (1527). Tiskana hrvaška protestantska besedila se zdaj pojavljajo ravno v Bohoričevi slovnici.

Po spletnih virih povzela Polona Jurinič

Spomenik Adamu Bohoriču na Stritarjevi ulici v Ljubljani. Foto: Goran Dekleva

Spominski kovanec ob 500. obletnici rojstva Adama Bohoriča

Banka Slovenije je te dni dala v obtok kar milijon spominskih kovancev, od tega 2000 v proof, ostale pa v navadni tehniki kovanja, v nominali 2 evra. Osrednji motiv kovanca je povzet iz Bohoričevega dela Proste zimske urice. Na kovancu je slovenski del slogana »Vsaki jezik bode Boga spoznal«, pisan v bohoričici in izraža domoljubje ter željo po uporabi slovenskega jezika v vsakdanjem življenju. Latinski napis, Omnis Lingua confitebitur Deo, je prispevek mednarodni akademski sferi, preučevalcem jezika in kulture. S tem je Bohorič predstavil slovenščino v sodobnem znanstvenem kontekstu in jo tako postavil ob bok drugim evropskim jezikom.

Nacionalne manjine u Domovinskom ratu

Početak listopada u Češkoj besedi Zagreb održana je promocija knjige *Sjećanje nacionalnih manjina u Hrvatskoj na Domovinski rat*, koja predstavlja nastavak dvaju projekata koji su vezani za Domovinski rat - *Mađari u Domovinskom ratu* i *Sjećanja Bošnjaka na Domovinski rat u Hrvatskoj*. Ideju za ovo istraživanje potaknula je Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba i za realizaciju angažirala dr. Filipa Škiljana, koji u nastavku predstavlja taj rad.

Cilj ove knjige bio je napisati o gotovo svakoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj i sudjelovanju njezinih pripadnika u posljednjem ratu što je moguće više zanimljivih i korisnih podataka koji bi mogli biti temelj za daljnja istra-

Autor knjige Filip Škiljan i recenzent Slaven Ružić na promociji u Češkoj besedi Zagreb (zdesna). Foto: Slavica Šarović

živanja pojedinih tema i manjina u ratu. O nekim manjinama i njihovu sudjelovanju u Domovinskom ratu već su napisane knjige ili barem članci znanstvenika ili stručnjaka, odnosno pripadnika tih manjina. Tako su izašle knjige o sudjelovanju Roma i Rusina u Domovinskom ratu te već spomenute dvije knjige o Mađarima i Bošnjacima. Izašla je i knjiga sjećanja manjina na Domovinski rat autora **Zorana Šanguta** i **Ivice Radoša** pod naslovom *Branili smo domovinu: pripadnici nacionalnih manjina u obrani Hrvatske*. Dr. sc. Jakša Raguž održao je vrlo korisno i zanimljivo predavanje o Albancima u Domovinskom ratu, koje je u ovoj knjizi objavljeno u poglavlju o Albancima u Domovinskom ratu. Uz spomenute nacionalne manjine (Bošnjake, Albance, Čehe, Mađare, Rusine, Rome) obrađene su i ostale nacionalne manjine poput Bugara, Crnogoraca, Rusa, Nijemaca, Makedonaca, Poljaka, Slovaka, Slovenaca, Srba, Talijana, Ukrajinaca i Židova. Obrada svake nacionalne manjine temeljila se (gdje god je to bilo moguće) na iskazima živih svjedoka, sudionika Domovinskoga rata, pripadnika nacionalnih manjina. Tako je u razgovorima sudjelovalo oko stotinjak osoba iz različitih krajeva i različitih nacionalnih manjina. Kod nekih nacionalnih manjina održane su fokus grupe pa su intervjui u takvim slučajevima objavljeni zajedno pod geografskom odrednicom (npr. Ukrajinci Slavon-

skog Broda u Domovinskom ratu, Talijani Istre u Domovinskom ratu ili slično...). Iznimka je i multietničko naselje Lipovljani gdje žive pripadnici različitih nacionalnih manjina (Slovaci, Ukrajinci, Česi, Srbi...). Zbog toga nije imalo smisla rascjepkati njihove intervjue i navesti ih svakoga u svojoj nacionalnoj manjini, već su svi intervjui objavljeni pod zajedničkim naslovom. U razgovorima su u najvećoj mjeri sudjelovali sudionici Domovinskoga rata ali je među kazivačima bilo i civila te su neka od njihovih kazivanja također uvrštena u knjigu. Naime, kazivanja civila daju sliku o tome kako su u to ratno vrijeme živjeli civilni, pripadnici nacionalnih manjina, na području Republike Hrvatske. Kao posljednje poglavlje istaknuto je sudjelovanje stranih dragovoljaca u Domovinskom ratu. Zbog količine materijala svi prikupljeni razgovori nisu objavljeni (neki od njih već su objavljeni i u dvije spomenute knjige koje sam napisao i koje su objavljene). Kazivače s kojima sam razgovarao uživo

Katarina Furjan na promociji svoje knjige u Hrvatskoj u Ljubavlju, 2013. godine u Slovenskom domu Zagreb. Foto: akm

Zoran Kotnik na promociji svoje knjige *Vrana oko istine*, 2015. godine u Slovenskom domu Zagreb. Foto: akm

i telefonski pitao sam o tome kako su živjeli u socijalizmu, kakvi su bili međunacionalni odnosi u vremenu prije rata, kad su prvi put pomislili da bi se zajednička država mogla raspasti, kad je počeo rat u njihovu kraju, na koji su način pristupili hrvatskim snagama, jesu li kao pripadnici manjine imali problema u vrijeme rata na ratištima, koji su im bili najteži i najgori događaji u vrijeme rata, kad je za njih rat završen i kako se osjećaju danas, nakon gotovo trideset godina od početka rata. Pojedine manjine imale su tek jednoga kazivača koji je predstavljao njihovu nacionalnu manjinu, dok su druge manjine imale i po nekoliko predstavnika iz različitih krajeva. Osim iskaza kazivača pokušao sam prikupiti što je moguće više novinskih članaka iz toga vremena pa su i ti materijali korišteni pri izradi tekstova za pojedinu manjinu. Kazivači su mi davali i fotografije iz vremena o kojemu su govorili, odnosno iz vremena Domovinskoga rata, a prikupljeno je i nešto onodobnih dokumenata. Uz pomoć kolega iz Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata uspio sam prikupiti i podatke o stranim državljanima sudionicima Domovinskog rata, ali i o pojedinim manjinama o kojima nisam imao dovoljno podataka. Podatke o broju pripadnika manjina koji su branili Hrvat-

sku teško je donositi budući da ne postoje popisi sudionika Domovinskoga rata po nacionalnoj strukturi. Ipak, prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku vidljivo je koliko je bilo muških pripadnika pojedine nacionalne manjine starih između 20 i 60 godina, pa je prema tome moguće donijeti zaključak o broju osoba koje su teoretski mogle sudjelovati u Domovinskom ratu. Jedan dio manjina živio je na područjima koja su bila zahvaćena ratom. Neke su manjine živjele isključivo ili u svojem najvećem broju na tim prostorima te je tako njihovo sudjelovanje u ratu bilo u postotku veće od sudjelovanja onih manjina čiji su pripadnici živjeli u zonama gdje rata nije bilo, odnosno gdje nije bilo izravnih ratnih sukoba. Neki su pripadnici manjina bili prisiljeni ostati ili su dragovoljno ostali na okupiranim područjima. Dakle, u knjizi je korištena dostupna literatura, internetski izvori, tiskovine iz vremena rata i u najmanjoj mjeri arhivska građa. Naime, ta je građa još uvijek djelomično nedostupna, a u onoj mjeri u kojoj je dostupna uglavnom nije sređena. Stoga je ovo tek početak rada na ovoj temi i poticaj za daljnja arhivska sustavna istraživanja koja će zasigurno polučiti značajnije rezultate.

Što se slovenske nacionalne manjine tiče u knjizi su objavljeni intervjui s **Zoranom Kotnikom** i **Marjanom Dirnbekom**. Uz intervjue prigodom prikupljanja materijala o pripadnicima slovenske nacionalne manjine u Domovinskom ratu pomogla mi je **Katarina Furjan**, koja je već istraživala sudbine pojedinih pripadnika slovenske nacionalne manjine koji su sudjelovali ili koji su poginuli u Domovinskom ratu te je napisala knjigu o djelovanju pozadinske fronte pod nazivom *Hrvatskoj s ljubavlju* u (o čijoj promo-

Marjan Dirnbek. Foto: md

Karl Gorinšek. Foto: sabor.hr

Hrvatskoj sudjelovalo je najmanje 1900 Slovenaca, od čega je veliki broj stigao izravno iz Slovenije.

ciji piše u Novom odmevu broj 51) u izdanju Slovenskoga doma Zagreb i Vijeća slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba. U knjizi su spomenute i sudbine Slovenaca **Karla Gorinšeka**, Branka Zemljariča, Janeza Cizla i Srečka Vidervola. Prema podacima koji su izneseni na 67. sjednici Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske od 24. veljače 2016. godine u Domovinskom ratu u

(fš)

V uspehah hrvaškega smučarja tudi slovenski pridih

Smučar **Filip Zubčić**, sicer član hrvaške alpske reprezentance od sezone 2013/2014 in član smučarskega kluba Končar iz Zagreba je postal eden najboljših veleslalomistov na svetu. V začetku decembra je bil na dveh tekmah v italijanski Santa Caterini prvi in tretji. Pred tem pa je zablestel že februarja, ko je na veleslalomski tekmi v japonski Yuzawa Naebi postal prvi Hrvat po **Ivici Kosteliću**, ki je zmagal na tekmi za svetovni smučarski pokal in prvi hrvaški zmagovalec veleslalomске tekme svetovnega pokala sploh.

Za vsakim športnikom so ljudje „v senci“, tisti, ki mu pomagajo in mu omogočajo, da uresniči svoj potencial. Eden od njih je tudi serviser, Slovenec **Robert Horvat** z Jesenic, ki je s Filipom že tretjo sezono.

„V ekipo me je povabil trener **Marko Šuman**. Poznali smo se že od prej, poznal sem tudi Filipa in njegovega očeta **Tomislava**. V svetovnem pokalu je razmeroma majhen krog ljudi in vsi se bolj ali manj poznamo” - pravi ta simpatični „sosed“, ki zelo tekoče govori hrvaško, pa ne le zaradi časa, ki ga prebije z „Zubovo ekipo“, pač predvsem zato, ker mnoga poletja preživi na Dugem otoku. Zelo rad ima namreč Dalmacijo, posebej področje Koronatorov.

Preden je začel pripravljati smuči za Filipa Zubčića, je sedem let sodeloval s finsko reprezentanco, pred tem z Američani in Norvežani. In koliko ur na dan preživi s Filipovimi smučmi, da jih pripravi do popolnosti? „Odvisno, a dejansko sem stalno v „smučarski sobi“. Pred tekmo ves dan, če smo dan pred tekmo na poti, pa se priprava smuči raztegne tudi dolgo v noč.”

(po spletnih virih, akm) 🇭🇷

Robert Horvat (drugi z leve) v družbi fizioterapevta **Zorana Prše**, Filipa, glavnega trenerja Marka Šumana, očeta Tomislava Zubčića in Ivica Kostelića po Filipovi zmagi v Yuzawa Naebi. Foto: AFP

Velja omeniti, da Robert Horvat ni nobena izjema. Skoraj pravilo je, da so slovenski trenerji in serviserji sestavni del hrvaške alpske smučarske reprezentance. Naj se spomnimo le nekaterih, ki so vgradili svoje znanje v hrvaške uspehe in bili bolj ali manj kovači hrvaških olimpijskih odličij, med njimi Jeseničan **Jurij Hafner – Hefo** in Celjan **Vincencij Jovan – Cena**, ki sta bila trenerja in serviserja **Janice oz. Ivica Kostelića**.

Tržičan **Pavel Grašič** (svoj čas tudi trener **Bojana Križaja**) in **Tadej Kunc** iz Črne na Koroškem (brat uspešnega alpskega smučarja **Mitje Kunca**) sta trenirala **Niko Fleiss**, Mariborčan **Peter Pen** (svoj čas odličen smukač) pa je bil trener za smuk v hrvaški reprezentanci.

Obletnice

V letu 2020 smo se spomnili kar nekaj okroglih obletnic rojstev ali smrti znamenitih Slovencev. Omenimo le nekatere:

- 500 od rojstva Adama Bohoriča (o čemer pišemo v tej številki)
- 240 let od rojstva **Jerneja Kopitarja**, slovenskega jezikoslovca, ustanovitelja znanstvene slavistike in pionirja avstroslavizma
- 180 let od rojstva **Franca Krašana**, botanika
- 140 let rojstva skladatelja in duhovnika **Stanka Premrla**. Na besedilo Prešernove Zdravljice je leta 1905 napisal zborovsko skladbo, danes je to slovenska državna himna
- 140 let od rojstva **Rudolfa Cvetka**, prvega Slovenca, ki je osvojil medaljo na OI, leta 1912 v sabljanju kot član avstrijske reprezentance
- 130 let od rojstva **Stanka Bloudka**, letalskega konstruktorja, inovatorja, športnika, športnega delavca, snovalca in graditelja smučarskih skakalnic v Planici, med njimi prve letalnice na svetu
- 120 let od rojstva **Mirana Jarca**, pesnika, pisatelja, dramatika in prevajalca
- 110 let od rojstva in 40 let od smrti **Cirila Kosmača**, pisatelja, publicista, prevajalca
- 90 let od rojstva **Jožeta Horvata – Jakija**, slikarja in grafika, najpomembnejšega predstavnika slovenskih samorastnikov
- 80. rojstni dan je praznovala **Dubravka Tomšič Srebotnjak**, pianistka, ena svetovno najbolj cenjenih glasbenic z območja nekdanje Jugoslavije
- 70 let mineva od smrti **Prežihovega Voranca** (Lovra Kuharja), pisatelja in politika
- 30 let je minilo od smrti **Gabrijela Stupice**, slikarja, profesorja, akademika

Ne pozabimo slovenskih jedi

Slastne kocke iz posušenih ostankov

Za nami so Božični in novoletni prazniki, dnevi, ko si vsi vzamemo več časa za družino in prijatelje. Čeprav smo se iz znanih razlogov od leta 2020 želeli čimprej posloviti, smo se od leta poslovili tako kot se spodobi. Mizo je krasil najlepši prt in primerni okraski, vse kar nam je lažje pričaralo praznično vzdušje, h katerem je zagotovo pripomogel tudi vonj po cimetu, medu, rožičih, jabolkih, orehih...

Drage moje gospodinje, danes sem za vas izbrala recept, v katerem lahko uporabite ostanke potice, kos že suhega panettona, krajce božične štruce, skratka vse te ostanke, ki se jih je v decembru nabralo v naših domovih.

Nalomimo jih ali narežemo, razporedimo po pekaču, nato pa jih na 70 ali 80 stopinjah s priprtimi vrati pečice posušimo približno pol ure. Suhe ostanke nato zmeljemo v sladke drobtine, ki so odlična osnova za:

KOKOSOVE KOCKE (Recept prevzet od **Mojce Koman**)

Sestavine za običajno velik pravokoten model:

½ l mleka

150 g maščobe (maslo, margarina, kokosova mast)

200 g čokolade (mlečne, temne, za kuhanje)

200 g sladkorja

100 g kokosa in še malo za posip

500 g piškotnih drobtin, dodatki po okusu in željah.

Priprava: V lonec nalijemo mleko, dodamo maščobo, nalomljeno čokolado, sladkor in pristavimo. Ko so vse sestavine že lepo raztopljene, vmešamo kokosovo moko in segrevamo toliko časa, da mešanica zavre. Takoj odstavimo s štedilnika in vmešamo piškotne drobtine. Krepko premešamo. Pekač obložimo s papirjem za peko tako, da gleda iz modela. Tako bomo sladico lažje vzeli iz modela in jo razrezali. Na papir vlijemo pripravljeno zmes, jo pogladimo in po vrhu posuje-

mo s kokosovo moko. Postavimo v hladilnik za vsaj dve uri. Dobro ohlajeno sladico vzamemo iz modela in narežemo na kocke, lahko jih vstavimo v papirnate košarice.

Namig: Namesto kokosa lahko uporabimo enako količino mletih orehov ali mletih praženih lešnikov, zmes lahko odišavimo z rumom, likerjem ali ohlajeno pravo kavo. Če je aromatične tekočine več, potem to vsekakor upoštevamo pri količini mleka.

Marjeta Trkman Kravar

Tako so kokosove kocke uspele avtorici teksta. Foto: mtk

MODRE MISLI

Nasmeh je ključ, ki odpira ključavnico vsakega srca.

Kdor se zadnji smeje ni razumel šale.

Smeh je strup za strah.

Strah je tako globok, kot mu razum dovoli.

Morda najboljše še pride.

Politiki neumnost ni ovira.

Počasi izbiraj prijatelje, še počasneje jih menjaj.

Vemo, kaj smo, ne vemo pa, kaj bi lahko bili.

Pameten človek ve, kaj reči, moder človek ve, kdaj reči.

Razglasi mi cono

Ne vem, kako je z vami, ampak v času mojega dela dopisnika na Hrvaškem je, ko je kdo omenil kakšno cono v Jadranu, nastala politična panika. Predvsem v Sloveniji. Hrvaška je poskušala s kar nekaj conami, najbolj znana je bila tista ribiška, a se ji je vedno zalomilo. Ne zato, ker bi jo ustavila Slovenija - saj veste, Ljubljane Zagreb praviloma ne upošteva -, ampak močna sosedka. Večinoma Italija.

Zdi se, da je slovenska politika zdaj, ko izključno ekonomsko cono napoveduje Hrvaška - tokrat, pozor, v španoviji z Italijo - presenetljivo ostaja v svoji coni udobja. Zunanji minister **Anže Logar** je zgolj dvignil obrv in poklical svojega italijanskega kolega **Luigija Di Maia**, pokramljala sta, izrazila razumevanje in se dogovorila za sestanek. Naš maršal Twito, kot predsednika vlade **Janeza Janšo** šaljivo imenujejo tukaj, na tej strani, saj lep del dneva preživi na tem omrežju in tam tudi sporoča najpomembnejše novice (ki jih občasno pozabi objaviti v Uradnem listu), je - kje drugje kot na tviterju - oznanil, da se bodo v Benetkah na temo con kmalu sestali pristojni ministri. Vsi trije. Nič od tega se ne bi zgodilo, če se Maiu oni dan v Zagrebu ne bi zareklo (vsaj tako domnevamo) s pozivom hrvaškemu kolegu **Gordanu Grliču Radmanu**, naj tudi Hrvaška razglasi

to cono. Ponudbo kolega so v Zagrebu takoj sprovedli v delo in še na tem zasedanju sabora je ta točka na dnevnem redu. Še dobro, da Italijani, oprostite stereotipu, toliko govorijo, saj bi Slovenija še danes tavela v coni somraka. Zdaj površnemu opazovalcu to zgleda takole: Italija in Hrvaška se bosta dogovorili o delitvi Jadrana, Slovenijo pa so kot nekakšnega opazovalca povabili zraven, če je že novica ušla v javnost. Kot da ju mnenje Ljubljane sploh zanima. Verjemite, požvižgata se nanj. Tukaj pridemo do zanimivega položaja. Ob takšnih novicah se je trenutno vladajoča stranka v Sloveniji ponavadi postavila na zadnje noge in začela vpiti, kaj vpiti, tuliti o izdaji nacionalnih interesov, kapitulaciji in kar je še takšnega politično-vojaškega izrazoslovja. Saj ni nobena skrivnost, da z italijansko-hrvaško odločitvijo v Jadranu ne bi bilo več prostega odprtega morja,

do katerega pa naj bi imela Slovenija dostop v skladu z arbitržno odločbo o meji med Slovenijo in Hrvaško. Aja, Hrvaška te razsodbe ne priznava. No, kakor koli, tokrat pa nič, en sam mir in spokojnost v Ljubljani. Po svoje je sicer razumljivo, saj so zdaj na oblasti in je nekoliko težko priznati, da za namere sosednjih držav nisi vedel in da si zanje namesto od pristojnih mož (s klobuki in usnjenimi dolgimi plašči) izvedel iz medijev.

Nikomur seveda ni kaj očitati, le na glas razmišljamo, ko prebiramo domače novice o aktualnih conah. Ker pa je prav in pravično, da se zadeve uravnotežijo, je tu še dodatek o prejšnjih vladah. Pod premierjem **Mirom Cerarjem** je Slovenija na podlagi arbitržne razsodbe odločila spremeniti pomorsko zakonodajo. V njem sploh ne predvideva več, da bi lahko tudi sama razglasila svojo vsaj minimalno ekonomsko cono in nima svojega

Ribič v Piranskem zalivu. Foto: Andrej Petelinšek, Večer

epikontinentalnega pasu. Tudi stik Slovenije z odprtim morjem, ki ga več v Jadranu ne bo, ima Slovenija po arbitržni razsodbi zgolj čez hrvaške teritorialne vode sicer pod posebnim, nekaj ugodnejšim režimom. Slovenija je za nameček že tudi uničila svoje ribištvo, ki bi lahko lovilo na odprtem morju, saj preprosto nima več ribolovnih ladij, ki jih je razgradila po posebnem programu Evropske unije.

In tako še naprej razgrajujemo naše meddržavne odnose, čeprav so ti menda odlični. Premier **Andrej Plenkovič** je spet pooblastil Janšo, da ga zastopa na vrhu EU. Že drugič. Vam, dragi prijatelji s Hrvaške, pa čestitke. Kmalu boste imeli cono. Čeprav bi bilo za vas in nas veliko bolje, če bi bili naši državi ena sama cona. Tista brez virusa.